

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLETİŞİM
BECERİLERİ VE TARTIŞMAYA YÖNELİK TUTUMLARI
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Rumeysa Şuşarhoğlu

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3(üç) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Rumeysa
Soyadı : Şuşarlıoğlu
Bölümü : Sosyal Bilgiler Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri
ve Tartışmaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin
İncelenmesi
İngilizce Adı : The Examination of the Relationship Between Social
Studies Teacher Candidates Communication Skills
and Their Attitudes Towards Debate

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı: Rumeysa Şuşarlıoğlu

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Rumeysa ŞUŞARLIOĞLU tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ve Tartışmaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Cengiz DÖNMEZ

(Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Kubilay YAZICI

(Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)
.....

Üye: Prof. Dr. Cemil Cahit YEŞİLBURSA

(Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 11.10.2024

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Her Şey için Anneme ve Babama...

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez çalışmam süresince tecrübelerinden, bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım bana hem akademik hem de kişisel anlamda büyük destek sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Cengiz DÖNMEZ'e,

Tez çalışmamın her aşamasında yol göstericiliği ve değerli katkılarıyla çalışmama derinlik kazandıran, rehberliğini cömertçe paylaşan, değerli hocam Prof. Dr. Kubilay YAZICI'ya,

Destegi ve ilgisini her zaman hissettiğim, aynı yolu birlikte yürüdüğüm çok sevgili tez arkadaşım Yaprak DÖNMEZ'e,

Tez çalışmam süresince bana sağladıkları kolaylık ve huzurlu çalışma ortamı için başta saygıdeğer müdürüm Erdim BİRİNCİ ve Hulusi SOYLU'ya, çalışmamın her aşamasında yardımlarını, alakalarını eksik etmeyen çok sevgili Gökhan ÜNVER, Bahri YALDIRAN, Filiz KAPLAN BAKIN ve Nuray ŞAHİN'e,

Hayatımın her alanında olduğu gibi bu süreçte de beni yalnız bırakmayan, maddi ve manevi yönden desteklerini esirgemeyen, bugünlere gelebilmem için her türlü fedakarlığı yapan sevgili anneme ve kıymetli babama, değerli kız kardeşlerim Merve ve Zeynep'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Rumeysa ŞUŞARLIOĞLU

Ankara, 2024

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLETİŞİM BECERİLERİ VE TARTIŞMAYA YÖNELİK TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Rumeysa Şuşarlıoğlu

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Aralık 2024

ÖZ

Bu araştırma Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile tartışmaya yönelik tutumlarının belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim-öğretim yılında, İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan 4 devlet üniversitesinin eğitim fakültelerinde, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programı 1-4 sınıf seviyelerinde eğitim görmekte olan toplam 538 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri Akkaya ve Akkuzu (2014) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri Ölçeği” ile ölçülmüştür. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine ilişkin tutumları ise Ocak ve Karakuş (2015) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutum Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. Öğretmen adayları hakkında bilgi toplamak amacıyla Kişisel Bilgilendirme Formu kullanılmıştır. Araştırma

kapsamında toplanan verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Veri toplama aracında yer alan değişkenlerin analizinde parametrik veya non-parametrik testlerin kullanımının durumunun belirlenmesi için dağılım normalliği testi gerçekleştirilmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek, verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda dağılımın normal olduğu sonucuna ulaşılmış ve alt problemlere ait verilerin analiz edilmesinde Bağımsız Örneklem İçin t-Testi (Independent Samples t-Test) ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) testi ile analizler gerçekleştirilmiştir. Buna göre “cinsiyet” değişkeninin analizinde Bağımsız Örneklem İçin t-Testi, “sınıf, kardeş sayısı, mezun olunan lise türü, aile ikâmet yeri, aile aylık ortalama geliri, aile yapısı, aile tutumu, öğretmenlik mesleğini seçme sebebi, sosyal medyada geçirdiği süre, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, anne meslek ve baba meslek” değişkenlerinin analizinde ise Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizin’de meydana gelen farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler öğrencilerinin iletişim becerileri ile tartışma tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için ise Korelasyon analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin orta düzeyde, tartışma becerilerinin ise yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca iletişim becerileri ve tartışmaya yönelik tutum düzeylerinin yalnızca sınıf seviyesi ve öğretmenlik mesleğinin seçim sebebi değişkenlerinde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyet, kardeş sayısı, mezun olunan lise türü, aile ikâmet yeri, aile aylık ortalama geliri, aile yapısı, aile tutumu, sosyal medyada geçirilen süre, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, anne meslek ve baba mesleği değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Öğretmen adayları, iletişim, beceri, tartışma

Sayfa Adedi : xx + 111

Danışman : Prof. Dr. Cengiz DÖNMEZ

**THE EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN
SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES COMMUNICATION
SKILLS AND THEIR ATTITUDES TOWARDS DEBATE**

(M.S. Thesis)

Rumeysa Şuşarlıoğlu

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

December 2024

ABSTRACT

This study aims to determine the communication skills of Social Studies teacher candidates and their attitudes towards debate, as well as to examine these factors in terms of various variables. The relational survey model, one of the quantitative research methods, was used in the study. The study group of the research consists of a total of 538 teacher candidates studying at the 1-4 grade levels of the Social Studies Teaching program in the education faculties of 4 state universities in the Central Anatolia Region in the 2024-2025 academic year. The communication skills of Social Studies teacher candidates were measured using the "Communication Skills Scale for Teacher Candidates" developed by Akkaya and Akkuzu (2014). Their attitudes towards debate skills were collected through the "Attitude

Scale Towards Debate Skills for Teacher Candidates" developed by Ocak and Karakuş (2015). A Personal Information Form was used to gather information about the teacher candidates. SPSS software was employed to analyze the data collected in the study. A normality test was conducted to determine whether parametric or non-parametric tests should be used in the analysis of the variables in the data collection tool. By examining the skewness and kurtosis values of the data, it was determined that the data were normally distributed. As a result of the test, it was concluded that the distribution was normal, and Independent Samples t-Test and One-Way ANOVA were used to analyze the data related to the sub-problems. Accordingly, the Independent Samples t-Test was used for analyzing the "gender" variable, and One-Way ANOVA was used for the analysis of the variables "grade level, number of siblings, type of high school graduated from, family residence, family average monthly income, family structure, family attitude, reason for choosing the teaching profession, time spent on social media, mother's education level, father's education level, mother's occupation, and father's occupation." The Scheffe test, one of the multiple comparison tests, was used to determine which groups the difference occurred between in the One-Way ANOVA. Correlation analysis was applied to determine the relationship between the communication skills of Social Studies students and their attitudes towards debate. The study found that the communication skills of Social Studies teacher candidates were at a moderate level, while their debate skills were at a high level. It was also concluded that the levels of communication skills and attitudes towards debate differed only in the variables of grade level and reason for choosing the teaching profession. No significant differences were found in terms of gender, number of siblings, type of high school graduated from, family residence, family average monthly income, family structure, family attitude, time spent on social media, mother's education level, father's education level, mother's occupation, and father's occupation.

Key Words : Teacher candidates, communication, ability, discussion

Page Number : xx + 111

Supervisor : Prof. Dr. Cengiz DÖNMEZ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xvii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xx
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırmanın Önemi.....	5
1.4 Araştırmanın Varsayımları.....	6
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.6 Tanımlar	8
BÖLÜM II.....	9
KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1 İletişim Nedir?	9
2.2 İletişimin Amacı	11
2.3 İletişimin Önemi.....	13

2.4 İletişimin Öğeleri.....	15
2.4.1 Kaynak- Gönderici.....	16
2.4.2 Hedef- Alıcı	17
2.4.3 Mesaj – İleti	17
2.4.4 Kanal	18
2.4.5 Geribildirim-Dönüt-Geribesleme	19
2.4.6 Gürültü.....	20
2.5 İletişim Türleri	21
2.5.1 Sözlü İletişim	21
2.5.2 Sözsüz İletişim	22
2.5.3 Yazılı İletişim.....	23
2.6 İletişim Becerisi	24
2.6.1 Saygı Duymak.....	24
2.6.2 Empatik Anlayışla Yaklaşabilmek	24
2.6.3 Etkin Dinlemek.....	25
2.6.4 Somut Konuşmak	25
2.6.5 Uygun Bir Biçimde Kendini Açma	26
2.6.6 Ben Dili ile Konuşmak	26
2.6.7 Tam ve Tek Mesaj Yollama Becerisine Sahip Olmak	27
2.6.8 Ben Dilini Kullanarak Empatik Güvengenlik Davranışını Göstermesi...27	
2.6.9 Saygıyı Temel Alarak Saydam Davranmak ve Maske Takmamak	28
2.6.10 Sözel Ve Sözel Olmayan Davranışların Uyumlu Olması.....	28
2.7.1 Eğitim	29
2.7.2 Öğrenim ve Öğretim Süreci	30
2.8 Eğitimde İletişim	30
2.9 Öğretmen ve İletişim.....	33
2.10 Öğretmen-Öğrenci İletişiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	33

2.10.1 Etkin-Aktif Dinleme.....	34
2.10.2 Hedef Kitlenin Özellikleri.....	34
2.10.3 Ben Dilinin Kullanımı.....	35
2.10.4 Konuşmanın Konuşmacının Kişiliği ile Bütünleşmesi.....	35
2.10.5 Çatışma Yönetimi.....	36
2.10.6 Beden Dilinin Doğru Kullanımı	36
2.10.7 Canlı Bir Dil ve Doğru Üslupla Konuşmak	37
2.11 Tartışma.....	37
2.12 Okul Ortamı ve Tartışma.....	38
2.13 Tartışma ve İletişim	39
2.14 İlgili Araştırmalar	39
BÖLÜM III	46
YÖNTEM.....	46
3.1 Araştırmanın Modeli	46
3.2 Çalışma Grubu	46
3.3 Veri Toplama Araçları	47
3.4 Verilerin Analizi ve Yorumlanması	47
3.5 Geçerlilik ve Güvenilirlik.....	48
BÖLÜM IV	49
BULGULAR	49
4.1 Birinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	49
4.2 İkinci Alt Probleme Ait Bulgular	50
4.3 Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular	50
4.4 Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular	51
4.5 Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular	51
4.6 Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular.....	52
4.7 Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular	53
4.8 Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular	53
4.9 Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular.....	54
4.10 Onuncu Alt Probleme Ait Bulgular.....	55
4.11 On Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	56
4.12 On İkinci Alt Probleme Ait Bulgular	57

4.13 On Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular	58
4.14 On Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular.....	58
4.15 On Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	59
4.16 On Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular	60
4.17 On Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	60
4.18 On Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	61
4.19 On Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular	62
4.20 Yirminci Alt Probleme Ait Bulgular	63
4.21 Yirmi Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	64
4.22 Yirmi İkinci Alt Probleme Ait Bulgular	65
4.23 Yirmi Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular	66
4.24 Yirmi Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular.....	67
4.25 Yirmi Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular	68
4.26 Yirmi Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular.....	69
4.27 Yirmi Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular	70
4.28 Yirmi Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	71
4.29 Yirmi Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular.....	72
4.30 Otuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular	73
4.30 Otuz Birinci Alt Probleme Ait Bulgular	74
BÖLÜM V	75
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
5.1. Sonuçlar	75
5.1.1 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin Sonuçlar	75
5.1.2 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Sonuçlar	76
5.1.3 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	77
5.1.4 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	78
5.1.5 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları	78

5.1.6 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları	79
5.1.7 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Sonuçları	79
5.1.8 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Sonuçları	80
5.1.9 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine İlişkin Sonuçları	81
5.1.10 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine İlişkin Sonuçları	82
5.1.11 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Ailenin İkâmetgah Yeri Değişkenine İlişkin Sonuçları	82
5.1.12 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Ailenin İkâmetgah Yeri Değişkenine İlişkin Sonuçları	83
5.1.13 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Gelir Oranı Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	84
5.1.14 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Gelir Oranı Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	85
5.1.15 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	86
5.1.16 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	86
5.1.17 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Aile Tutumu Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	87
5.1.18 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Aile Tutumu Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	88

5.1.19 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedeni Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	88
5.1.20 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedeni Değişkenine İlişkin Sonuçları	90
5.1.21 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Sosyal Medya Kullanımı Süresi Değişkenine İlişkin Sonuçları	91
5.1.22 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Sosyal Medya Kullanımı Süresi Değişkenine İlişkin Sonuçları ..	91
5.1.23 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Anne Eğitim Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları	92
5.1.24 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Anne Eğitim Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları	93
5.1.25 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Baba Eğitim Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	94
5.1.26 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Baba Eğitim Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	94
5.1.27 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Annenin Mesleği Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	95
5.1.28 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Annenin Mesleği Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	96
5.1.29 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Baba Mesleği Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	96
5.1.30 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Baba Mesleği Değişkenine İlişkin Sonuçları.....	97
5.1.31 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar	97

5.2. Öneriler	98
KAYNAKLAR.....	100
EKLER.....	105
EK 1. Kişisel Bilgi Formu.....	106
EK 2. Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri Ölçeği	108
EK 3. Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutum Ölçeği.....	110

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin Bulgular	49
Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bulgular	50
Tablo 3. Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	50
Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları.....	51
Tablo 5. Sınıf Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları.....	51
Tablo 6. Sınıf Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları	52
Tablo 7. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları.....	53
Tablo 8. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları	53
Tablo 9. Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları.....	54
Tablo 10. Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları	55

Tablo 11. <i>Aile İkamet Yeri Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	56
Tablo 12. <i>Aile İkamet Yeri Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	57
Tablo 13. <i>Aile Gelir Oranı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	58
Tablo 14. <i>Aile Gelir Oranı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	58
Tablo 15. <i>Aile Yapısı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	59
Tablo 16. <i>Aile Yapısı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	60
Tablo 17. <i>Aile Tutumu Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	60
Tablo 18. <i>Aile Tutumu Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	61
Tablo 19. <i>Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedeni Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	62
Tablo 20. <i>Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedeni Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	63
Tablo 21. <i>Sosyal Medyada Geçirdiği Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	64
Tablo 22. <i>Sosyal Medyada Geçirdiği Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	65
Tablo 23. <i>Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları</i>	66

Tablo 24. Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları	67
Tablo 25. Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları.....	68
Tablo 26.Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları	69
Tablo 27. Anne Meslek Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları.....	70
Tablo 28. Anne Meslek Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları	71
Tablo 29. Baba Meslek Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları.....	72
Tablo 30. Baba Meslek Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları	73
Tablo 31. Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Tartışma Becerileri Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişki İçin Hesaplanan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Sonuçları	74

KISALTMALAR LİSTESİ

s.

Sayfa

TDK

Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, lisans düzeyinde eğitim alan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile tartışmaya yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesiyle ilgili olarak araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Bireyler toplum tarafından belirlenen gerekli bilgi ve becerileri kazanabilmek adına eğitim sürecinden geçerler. Bu süreçte bireye kazandırılması hedeflenen nitelikler iletişim yoluyla aktarılır. “Eğitim temelde bir iletişim etkinliğidir. Öğrenmenin, iletişimin gerçekleşmesi sonucunda alıcının davranışında bir değişikliğin oluşması olduğunu belirten Çilenti, öğrenmenin iletişimden ayrı düşünülemeyeceğini, iyi bir öğrenmenin, iyi bir iletişim ürünü olduğunu öne sürmektedir” (Bolat, 1996, s. 75).

“İletişim, bir kişiden veya gruptan başka bir kişiye veya gruba, bilgi, duygu, düşünce, tutum ve davranışların belirli kanallar aracılığıyla ve değişim amacı güdülerek aktarılması sürecidir” (Yüksel, 2009, s. 43). “İletişimin olmadığı yerde, öğrenme ve öğretme söz konusu olamaz. Bu yüzden öğretmenler öğrencilerle olan günlük etkileşimlerinde iletişim sürecine etkin olarak katılırlar. İletişimin amacı karşımızdaki kişilere anlaşılabilir mesajlar

göndermek ve karşımızdaki kişilerin tutum ve davranışlarında bir değişiklik yaratmaktır” (Aydın, Çelik ve Baş, 2017, s. 26). Bu bağlamda söz konusu değişikliği yaratabilecek etkili iletişim becerilerine sahip öğretmenlerin yetiştirilmesi ihtiyacı doğmuştur.

Öğretmenler sınıflarında öğrencilerin birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabildiği bir ortam yaratmalıdırlar. Bu sağlıklı ortam, öğrencilere kendilerini ifade etme şansı verirken aynı zamanda düşünce alışverişini de desteklemelidir. “Öğrenciler, farklı görüşlerle karşılaştıklarında, farklı düşünme becerisi geliştirebilir ve bu sayede diğer insanların fikirlerine saygı gösterme alışkanlığı edinebilirler” (Ocak, Karakuş ve Ocak, 2018, s. 300). “Eğitim ortamında düşünce alışverişinin doğal ve etkili bir yolu da tartışmadır. Tartışma sayesinde öğrenciler düşüncelerini düzenler, birbirlerini gözlemler, değerlendirir ve görüşlerini analiz eder” (Ocak, Karakuş ve Ocak, 2018, s. 300). Bu süreçte fikir yapısında değişim yaşayan öğrenciler tartışma sırasında karşı tarafın düşünceleri ışığında yeni görüşlere sahip olabilirler. Bu görüşler kişinin karakterinde farklılıklar oluşturur. Karakterinde gelişim yaşayan bireyler de içinde yaşadıkları topluma katkıda bulunabilirler. Eğitimde tartışma iletişimin en somut örneklerinden birisi olarak düşünülebilir. Çünkü karşı tarafı etkileyebilmek, ikna edebilmek, savunulan tez üzerinde düşünmesini sağlamak güçlü bir iletişim becerisi ile mümkün olabilmektedir. İletişim becerisinin tartışma kültürü ile harmanlanması fikir altyapısının gelişiminde önemli rol oynayabilir.

Etkili iletişim kurabilen, tartışma kültürüne sahip öğretmenlerin varlığı söz konusu becerilerin öğrencilere aktarımında kilit rol oynayabilir. Bu duruma bağlı olarak araştırmada lisans düzeyinde eğitim alan Sosyal Bilgiler öğrencilerinin iletişim becerileri ve tartışma tutumları incelenecektir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile tartışmaya yönelik tutumlarının belirlenmesi ve çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır:

1. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri nelerdir?
2. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutum düzeyleri nelerdir?
3. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
4. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
5. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri sınıf seviyesi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
6. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları sınıf seviyesi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
7. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri kardeş sayısı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
8. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları kardeş sayısı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
9. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri mezun olunan lise türü değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
10. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları mezun olunan lise türü değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
11. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ailenin ikâmetgah yeri değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
12. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları ailenin ikâmetgah yeri değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
13. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ailenin aylık ortalama gelir düzeyi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
14. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları ailenin aylık ortalama gelir düzeyi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

15. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri aile yapısı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
16. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları aile yapısı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
17. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri aile tutumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
18. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları aile tutumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
19. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri öğretmenlik meslek seçimi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
20. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları öğretmenlik meslek seçimi değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
21. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri sosyal medya kullanımı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
22. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları sosyal medya kullanımı değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
23. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
24. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları anne öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
25. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri baba öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
26. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları baba öğrenim durumu değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
27. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri anne mesleği değişkenine göre farklılık göstermekte midir?

28. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları anne mesleği değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
29. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri baba mesleği değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
30. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları baba mesleği değişkenine göre farklılık göstermekte midir?
31. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasındaki ilişki düzeyi nedir?

1.3 Araştırmanın Önemi

Eğitim, iletişimin önemli olduğu alanlardan birisi olarak kabul edilebilir. Eğitimde hedeflenen başarıya ulaşmak için öğretmenlerin iyi birer iletişimci olması gerekmektedir.

“Başlı başına bir iletişim etkinliği olan eğitimin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesi, özellikle okullarda eğitim veren öğretmenler ile öğrenciler arasındaki iletişimin gerçekleşmesini gerektirir. İyi bir eğitim ancak öğretmen ve öğrenci iletişiminin başarılı olmasıyla gerçekleşebilir. Bu sebeple eğitimde daha çok kurulacak ilişkilerin biçimi önem kazanmaktadır. Öğretmenler okullarda geniş öğrenci kitleleriyle sürekli ilişki içinde bulunduklarından dolayı öğrencilerle iyi bir iletişim içine girmeleri gerekmektedir. Çünkü olumlu bir iletişim ağı içinde bulunan öğrenci, kendi ilişkilerinde bunu temel alarak yaşamındaki diğer iletişim durumlarını bu temel üzerine oturtmaya çalışacaktır” (Durukan ve Maden, 2010, s. 60).

“Olumlu iletişimlere bireyin olumlu davranışlar geliştirmesini destekler. Bu nedenle öğrenci öğretmen arasındaki etkili iletişimin gerçekleşmesi her iki taraf için de istendik bir durum olup eğitim açısından özel bir önem taşımaktadır. İletişim olmaksızın eğitim gerçekleşmez. İletişim olumlu olabileceği gibi olumsuz da gerçekleşebilir. Bu nedenle, öğretmenlerin etkili iletişim becerilerine

sahip olması; dolaylı olarak öğrencilerinin gelişimlerini, davranışlarını, kendilerini algılama biçimlerini ve çevreleriyle iletişim becerilerini etkileyecek, belki de belirleyicisi olacaktır” (Dökmen, 1998, s. 158).

Öğretmenlerin etkili iletişim becerilerine sahip olmasının yanında, bu becerilerini okul ortamlarında öğrencilerine kazandırmaları da gerekmektedir. “Okullar öğrencilerin, farklı bakış açılarını anlama, diğer insanlarla iletişim kurma, farklı anlayışları saygıyla karşılama alışkanlıklarını kazandırmayı amaçlamalıdır” (Yeşil, 2004, s. 22). Bu alışkanlıkları kazandırmaya yönelik olarak okullarda öğrencilerin gelişimini destekleyecek tartışma ortamları oluşturulabilir. Tartışma ortamlarının varlığı sayesinde öğrenciler kendi fikirlerini iletişim yoluyla karşı taraf ile etkileşerek paylaşır. Öğrenciler fikirlerin paylaşıldığı ortamlarda düşünce yapılarını her geçen gün geliştirme fırsatı bulabilir. Düşünce yapısında olumlu yönde değişim yaşayan öğrencilerin kendilerini ifade etmesi stili, iletişim yetenekleri, özgüvenleri gelişme gösterebilir. ‘Bu nedenle, sınıf içinde tartışmalar uygun bir şekilde kullanıldığında, öğrencinin derse aktif katılımını sağlar ve öğretmene öğrenciyi ve öğrencinin bilgisini değerlendirme fırsatı sunar. Okulda öğrenci ve öğretmen arasındaki iletişim, sosyalleşmeyi teşvik eder ve böylece öğrenme, sosyal bir boyut kazanır” (Ocak, Karakuş ve Ocak, 2018, s. 301).

Araştırmada lisans düzeyinde eğitim alan Sosyal Bilgiler öğrencilerinin iletişim becerileri ve tartışmaya yönelik tutumları arasındaki ilişki incelenerek elde edilecek verilerin benzer diğer çalışmalara kaynaklık etmesi beklenmektedir. Ayrıca araştırma için evren ve örneklem oluşturacak öğrencilerinin gelecek neslin eğitiminde kilit noktada görev alacak olmasının çalışmaya ayrı bir önem kattığı düşünülmektedir.

1.4 Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmada lisans düzeyinde eğitim alan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının “Kişisel Bilgi Formu” ile “Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri” ,

“Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutumları” ölçeklerinde yer alan ifadelere içtenlikle cevap verecekleri varsayılmıştır.

2. Kullanılacak olan “Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri Ölçeği” nin ve “Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutum Ölçeği” nin araştırmanın amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.
3. Araştırmada kullanılacak olan “Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri Ölçeği” nin ve “Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutum Ölçeği” nin lisans düzeyinde eğitim alan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının cevaplarına etki etmeyecek uygun bir ortamda gerçekleştirildiği varsayılmıştır.
4. Araştırmada lisans düzeyinde eğitim alan Sosyal Bilgiler öğrencilerinin araştırma araçlarına verdikleri yanıtların mevcut durumu yansıttığı varsayılmıştır.
5. “Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri Ölçeği” nin ve “Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutum Ölçeği” nin araştırmanın amacına uygun, geçerli ve yeterli bilgileri yansıtacak özellikleri barındırdığı varsayılmıştır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Gerçekleştirilecek bu araştırma;

1. İç Anadolu Bölgesi’nde bulunan 4 devlet üniversitesinin eğitim fakültelerinde 2024-2025 yıllarında öğrenim görmekte olan 538 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı ile,
2. Bu araştırmada kullanılan “Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri Ölçeği” ile,
3. Bu araştırmada kullanılan “ Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutum Ölçeği” ile,
4. Bu araştırmada kullanılan “Kişisel Bilgi Formu” ile,
5. Katılımcıların bu ölçeklere verdikleri cevaplarla sınırlandırılacaktır.

6. Araştırmada incelenen iletişim becerisi ve tartışma tutum algıları, “Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri Ölçeği” ve “Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutum Ölçeği” nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.
7. Araştırmadan sonucundaki veriler, ölçme araçlarından elde edilen bilgiler ile sınırlıdır.
8. Araştırmadan elde edilen veriler, ölçek ve anket maddelerine verilen cevaplarla sınırlıdır.
9. Araştırmada kullanılan istatistiksel yöntemler, araştırmada elde edilen verilerin analizini sınırlandırmaktadır.

1.6 Tanımlar

İletişim: “İletişim, iki birim arasında birbiriyle ilişkili mesaj alışverişidir” (Cüceloğlu, 2001, s.34).

Tartışma: “Hakkında görüşler ortaya koyup düşüncelerin geliştirildiği, değerlendirildiği, konularla ilgili daha fazla bilgiye ve eleştirel bir anlayışa ulaşılmasını sağlayan bir keşif diyalogu, yenilikçi bir araştırma sürecidir. Kişisel olarak gerçekleştirilen bir süreçten çok, diğerleri ile birlikte gerçekleştirilen bir süreçtir” (Howard ve Barton, 1998, s.1).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 İletişim Nedir?

“Bir kavram birden fazla disiplinin inceleme nesnesi olabilir. Ve her disiplin o kavramı kendi bağlamında ele alır ve tanımlar. İletişim kavramı da sosyoloji, psikoloji, yönetim bilimleri, dil bilim, sibernetik vb. pek çok disiplinin ilgi duyduğu, inceleme alanına aldığı bir kavramdır. Dolayısıyla pek çok kişi ve disiplinin üzerinde birleşeceği bir iletişim tanımı yapmak oldukça zordur” (Kaya vd. 2020, s.4).

İletişimin kabul görmüş genel tanımları aşağıda sıralanmıştır:

1. Fikirlerin konuşarak karşılıklı olarak değiş tokuş edilmesi
2. İki kişinin birbirini anlayabilmesi ve kendini ifade edebilmesi
3. Organizma düzeyinde bile olsa ortak bir davranış geliştirilmesine olanak tanıyan etkileşim
4. Bireyin benlik algısıyla ilgili belirsizliği azaltma süreci
5. Duygu, düşünce, bilgi ve becerilerin aktarılması süreci
6. Bir kişinin veya nesnenin, içsel bir aktarımla başka bir kişiye veya nesneye dönüşme ve değişme süreci

7. Canlı bir evrenin parçaları arasındaki bağlantıların kurulması ve ilişkilendirilmesi süreci
8. Bir kişinin sahip olduğu bir şeyi başkalarıyla paylaşma ve onlara aktarma süreci
9. Askeri terimlerle, bir iletinin (komutun) gönderilmesi için kullanılan araçlar, yöntemler ve teknikler
10. İletiyi alan kişinin belleğinin, iletiyi gönderenin beklentisine uygun bir yanıt verecek şekilde uyarılması
11. Organizmanın çevredeki bir uyarana verdiği fark edilir yanıt ve bu yanıtla çevreyi etkileme süreci
12. Kaynaktan çıktıktan sonra, iletiyi alan kişi için bir uyaran haline gelen davranış
13. Kaynağın, karşı tarafı etkilemek amacıyla sergilediği davranış
14. Belirli bir konumdan veya yapıdan başka bir duruma geçiş süreci
15. Güç veya iktidar kaynağı olarak kullanılan bir mekanizma (Zıllıoğlu, 2020, 23).

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde iletişim:

1. “Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması; bildirişim, haberleşme, komünikasyon”
2. Telefon, telgraf, televizyon, radyo vb. araçlardan yararlanarak yürütülen bilgi alışverişi; bildirişim, haberleşme, muhabere, komünikasyon” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022).

Bu tanımlara ek olarak aşağıda iletişim ile ilgili literatürde yer alan bir başka tanım ise şöyledir:

“İletişim, bilgi, duygu, düşünce, tutum ve kanılarla, davranış biçimlerinin kaynak ile alıcı arasındaki bir ilişkilendirme yoluyla bir insandan (insanlardan) diğerine (diğerlerine) bazı oluklar kullanılarak ve değişim amacıyla aktarılması sürecidir” (Yüksel, 2009, s. 43).

2.2 İletişimin Amacı

“Sosyal bir canlı olan insanların duygularını, düşüncelerini, ihtiyaçlarını ve isteklerini çevreleriyle paylaşabilmeleri adına iletişim kurmaları gerekmektedir. İletişim kurma ihtiyacı insanoğlunun var olduğu ilk andan beri mevcuttur. Yeni doğan bir bebeğin tek başına hayatta kalamayacak durumdadır. Zamanla büyümeye başladıkça fizyolojik becerilerinin gelişmesiyle beraber baş, kol hareketleriyle ve taklit ettiği seslerle çevresiyle iletişime geçmeye başlar. Bilinçsiz olarak çıkardığı seslerin çevresi üzerindeki etkisini anladıktan sonra konuşma yoluyla söz konusu etkinin başkalarınca anlamlandırıldığını fark eder. Bir yaş civarında istediği şeylere uzanıp yaklaşırken istemediği şeylerden uzaklaşabilir. Konuşmayı öğrendikten sonra önce kelimelerle daha sonra cümlelerle derdini anlatabilir ve isteklerini belirtebilir. Bir kez konuştuğundan sonra durmadan soru sorar, aldığı yanıtlarla çevresini tanımlamayı sürdürür” (Zıllıoğlu, 2020, s.27).

İnsanın çevresini keşfetmesi, anlam arayışları ve iletişimle teması insanlığın temelinden günümüze devam etmektedir. Bu nedenle iletişim insanlık adına oldukça mühim bir yere sahiptir.

“İletişim tüm insanların yaşamında vazgeçilmez bir unsurdur. Çünkü insanlar doğdukları andan itibaren çevresindeki kişilerle sürekli olarak bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde iletişim kurmaktadır. Kişiler konuşarak, susarak, bakarak, oturup ve duruş biçimi ile diğer kişilere çeşitli anlamlar aktarmaktadır. İnsanın sosyal bir varlık özelliğine sahip olması, yaşamını devam ettirebilmesi için diğer kişilerle iletişim kurmasını bir anlamda zorunlu kılmaktadır. İlk çağlarda diğer kişilerle sesler, çığlıklar, hareketler, resimler vb. biçimlerde iletişim kurmaya çalışması, günümüzde ise iletişim teknolojileri aracılığı ile bir tuş ile dünyanın öbür ucundaki kişilere ulaşarak iletişim kurması insan için iletişimin önemini ve gerekliliğini ortaya koymaktadır” (Gürüz ve Eğinli, 2008, s.1)

İletişim yalnızca duygu ve düşünce aktarımını değil toplumsal düzenin sağlanmasından, basit yaşam döngüsüne kadar uzanan bir gereklilik halini almıştır. Bu gereklilik iletişimin hayatımızın temelinde yer almasından ve hayatımızın büyük bir bölümüne hakim olmasından ileri gelmektedir.

“Günümüz toplumlarında uyku dışında kalan zamanımızın çoğunu başkalarıyla gelip geçici/sürekli, içten/mesafeli, anlamlı/yüzeysel, yüz yüze/dolaylı ilişkiler içinde geçirdiğimiz, yalnız olduğumuz zaman da radyo, televizyon, gazete, kitap gibi araçlardan yararlandığımız göz önüne alınacak olursa, iletişimin yaşamımızın yaklaşık dörtte üçünü kaplayan bir olgu olduğu açıktır” (Zıllıoğlu, 2020, s.25).

İletişimin hayatımızın her alanında olması ve iletişimde kalmaya ihtiyaç duyuyor olmamız toplumların iletişimle var olduklarının kanıtı niteliğindedir. İletişim bireylerin hayatında öyle bir yere sahiptir ki, iletişim ve etkileşimden izole bir yaşantı sürmek neredeyse imkânsızdır.

“İnsanlar iletişime gereksinim duydukları ve ondan yararlandıkları gibi, onu çevrelerinde hazır da bulurlar. Çalan telefon, sokaktaki trafik lambaları, reklam panoları, uyarı yazıları, tanıdık birinin gülümseyerek selamlaması, gazetecide asılı duran gazete ve dergi başlıkları, gösteri yürüyüşü yapanların davranış ve sloganları, dolmuş, minibüs şoförünün konuşmaları, otobüsteki yolcuların tartışmaları vb. bizi gönüllüsü olmadığımız bir iletişimin bazen tanıkları, bazen de zorunlu bir parçası haline getirir. Bu nedenle iletişim her zaman her yerdedir; insan istese de, istemese de bir iletişim ağı içinde yaşamaktadır ve iletişim kurmaması olanaksızdır” (Zıllıoğlu, 2020, s.26).

İnsanoğlu her gün isteyerek ya da istemeyerek bir parçası olduğu iletişimin aynı zamanda sürdürücüsü konumundadır. Çünkü bireyler yaşamlarına devam ederken anlamak ve anlaşılmak isterler. Bireylerin amaçlarına uygun olarak çevresini etkilemesi, çevresinden

etkilenmesi, anlam arayışı, iletişimin varlığı sayesinde kolaylaşmaktadır. Bireylerin iletişim kurarken belirledikleri temel amaçlar zaman zaman farklılık gösterebilmektedir.

“Kuşkusuz bütün insanların her iletişim eyleminde bilgilenmek, ikna etmek, bilgilendirmek, yönetmek, eğlenmek vb. bir dizi nedeni ve amacı vardır. İletişimin kişi açısından özel amaçları ne olursa olsun, temeldeki amacı çevre üzerinde etkin olmak, başkalarında davranış ve tutum geliştirmek ve değiştirmektir” (Zıllıoğlu, 2020, s.28).

2.3 İletişimin Önemi

İletişim bireylerin her türlü düşünce, duygu, bilgi alışverişi olarak tanımlanabilir. Bu alışverişin insanoğlu varlığını sürdürmeye devam ettikçe var olması kaçınılmazdır. Bu nedenle iletişim insan hayatı adına büyük önem arz etmektedir. Çünkü bireyler iletişimle yalnızca duygu durumlarını, düşüncelerini anlık olarak ifade etmezler. Toplumsal ve bireysel sorunları da çözüme ulaştırabilmek adına iletişime ihtiyaç duyarlar. İletişimin bireylerin yaşamları ve toplumun düzenlenmesi hususunda köprü görevi görmekte olduğu söylenebilir.

“İçeriği ne olursa olsun, bir sorunu çözmek için insanların düşünce alışverişinde bulunmaları, başka bir deyişle, iletişim kurmaları gerekir. Uygarca konuşma ve tartışma becerisinin geliştirilmemiş olduğu toplumda, bir sorunu çözmek amacıyla başlatılan etkileşim, kısa sürede sürtüşme ve çatışmaya dönüşür. Böylece, var olanı çözmek şöyle dursun, soruna yenileri eklenir; dünyanın birçok ülkesinde görülen kanlı çatışmaların kökeninde, bilinçsiz koşullar altında yaratılan sosyal ortamdaki iletişim düzensizliği yatar. Toplumsal sorunların demokratik çözümü için karşılıklı, iki yönlü iletişim gereklidir. Böyle bir iletişim gerçekleştirilmediği sürece, sorunların çözümüne ulaşılamaz” (Cüceloğlu,2001, s.12).

Birey ve grup arasındaki sosyal etkileşimi mümkün kılan temel unsurlardan birisi iletişimdir. İletişim olmadan toplumlar birbirleriyle temas içinde olamazlar. İletişimin varlığı sayesinde

bireyler ve gruplar arasında anlayış ve hoşgörü gelişir. Nitekim iletişimin birlikte yaşamayı olanaklı hale getirdiği söylenebilir.

“Bugün için iletişim bireysel ve toplumsal açıdan büyük önem arz etmektedir. Toplumsal ve bireysel bir sorunu çözüme kavuşturmak için insanların düşünce alışverişinde bulunmaları, yani birbirleriyle iletişim kurmaları şarttır. Çünkü iletişim, bireyin yaşamını daha anlamlı hale getirmekte ve kolaylaştırmaktadır” (Bahar, 2016, s.2).

“İletişimin yalnızca mesaj alışverişi olduğu söylenemez. İletişimin birden çok fonksiyonu vardır. Örnek vermek gerekirse bilgiyi yaymak, haberleşmek, toplumsal ve uluslararası etkileşim (sosyalizasyon), kişisel gelişim, tartışma, eğitim, kültür aktarımı, sorun çözme ve eğlence iletişimin fonksiyonlarına örnek olarak gösterilebilir. Bu fonksiyonlara bakıldığında iletişimin hayatımızdaki rolünün ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır” (Bahar, 2016, s.5).

İletişimin hem bireysel hem toplumsal hem de küresel anlamda önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bireysel anlamda kişinin gelişimine katkıda bulunabilir. Toplumsal olarak etkileşim sağlayarak değişim ve dönüşüme fayda sağlayabilir. Küresel anlamda ise dış dünyayla kurulacak bağın temelini inşa ederek farklı görüşleri, yaşamları, fikirleri tanıma fırsatı sunabilir.

İletişimin bireysel, toplumsal ve küresel olarak teşkil ettiği önemin yanı sıra aynı zamanda okuldaki iletişim, aile içi iletişim, iş hayatındaki iletişim, partnerler arasındaki iletişim de aynı oranda önem teşkil etmektedir.

Okuldaki iletişimin başarısı öğrenci ile öğretmenin arasında oluşacak olan güven ve sevgi düzeyinin belirlenmesinde rol oynayabilir. Etkili iletişim kurabilen öğretmenler ve öğrencilerin olduğu okul ortamında derslerin kalitesi, okuldaki disiplin ve düzen, eğitim hayatına uyum, pozitif anlamda gelişim gösterecektir. Aynı zamanda öğrencilerin öğretmenleriyle sağlıklı iletişim kurabilmesi okula bağlılıklarını arttırmalarında yardımcı olabilir.

Aile içindeki iletişimin olumlu ve destekleyici olması aile bireylerinin duygusal bağlarını kuvvetlendirerek güven ortamının oluşmasına destek verir. Ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişim çocuğun kendisini gerçekleştirebilmesine katkı sağlayabilir. Çünkü ailenin çocukla

kurduğu iletişimde tercih ettiği tutum çocuğun kendisine ve çevresine olan bakış açısının şekillenmesinde rol oynayacaktır. Yine aile içindeki çatışmaların çözümü çocuğun sosyal yaşantısında olası problem çözümlerinde izleyeceği yolu belirleyebilir.

İş hayatındaki iletişim iş ortamındaki huzurun sağlanması açısından oldukça önemlidir. Çalışanlarla kurulacak olan iletişimin baskıdan uzak, destekleyici ve net olması performansa da olumlu anlamda katkı sağlayacaktır. İş hayatındaki olumlu iletişim yine iş yerinde yaşanan çatışmaların ve anlaşmazlıkların da önüne geçilmesine olanak sağlayabilir. İletişimin iş hayatında kilit rol oynadığı bir başka nokta ise ekip çalışmalarıdır. “Ekipteki her bir üyenin farklı özellikleri ve becerileri olsa dahi, kurum içindeki sorunları çözmeleri ve iyileştirmeleri uyum içinde gerçekleştirmeleri gerekmektedir” (Tuna vd., 2012, s.127). Bu uyumun sağlanması için ekipteki herkesin karşılıklı olarak iletişim kurmaya istekli olması, fikirlerini ve düşüncelerini açık şekilde ifade etmelidir.

Partnerler arasındaki olumlu iletişim kişilerin kendilerini güvende ve değerli hissetmelerine yardımcı olur. Sağlıklı bir ilişkinin parçası olan partnerler kendilerini ifade edebilme, duygu ve düşüncelerini paylaşabilme konusunda daha verimli olacaklardır.

Görüldüğü üzere farklı alanlarda da olsa bireylerin ve grupların birbiriyle kurduğu iletişim hayatımızın pek çok alanına etki edebilmektedir. Sonuç olarak iletişim bireylerin ve toplulukların daha sağlıklı, uyumlu ve başarılı bir yaşam sürmelerine katkı sağlamaktadır.

2.4 İletişimin Öğeleri

“Toplumsal bir varlık olan insan için iletişim sürecini, anlam paylaşımı olarak tanımlamak mümkündür. İnsanlar içinde bulundukları topluma ilişkin olarak ilgi, değer ve inançlara yönelik anlamlara iletişim yoluyla ulaşır. Bu yolla insanlar kendilerine ilişkin anlamları diğer insanlar ve toplumsal çevreleriyle paylaşırlar.

Anlamların alışverişı sürecinde insan için çevreden ve diğer insanlardan gelen birçok uyarıcı bulunmaktadır. İnsan bu uyarıları

seçici bir şekilde ayırır, sınıflandırır. Bu uyarıcıların seçilmesi, değerlendirilmesi ve anlamsal nitelik kazandırılması iletişim sürecinin önemli aşamalarından biridir. Bu süreci daha anlamlı kılmak adına iletişim sürecinin öğelerini; kaynak, ileti, hedef, kanal, yansıma ve gürültü şeklinde ele almak mümkündür” (Tuna vd., 2012, s.6).

2.4.1 Kaynak- Gönderici

“İletişimin temel sürecinde kaynak yer almaktadır. Kaynak iletişimi başlatan, iletmeyi amaçladığı duygu, düşünce, fikir veya mesajı olan kişi ya da kişilerdir. Kelime anlamı olarak çıkış yeri anlamına gelmektedir. Kaynak, bir düşünceye, duyguya, fikre anlam yükleyerek çeşitli jest-mimik, işaretler, rakamlar, kelimeler gibi sembolleri kodlayarak mesaj haline getiren kişidir” (Gürüz ve Eğinli, 2008, s. 9).

“Kaynak, algılama, seçme, düşünme, yorumlama süreçlerinde ürettiği anlamlı iletileri simgeler aracılığı ile gönderen kişi ya da kişilerdir” (Zıllıoğlu, 2020, s. 93).

“Merkezdeki içeriği, sözlü ya da sözsüz işaretler haline dönüştürerek kanala bırakan öğedir” (Cüceloğlu, 2001, 76).

“İletişim sürecinde kaynak mesajı gönderendir” (Kaya, 2020, s.8).

“İletişimde merkezi önemdeki öğelerden biri göndericidir. Gönderici, iletişimin niteliğine göre iletişimin işleyişinde aynı anda kaynak rolü de oynayabilir. Kişilerarası ve grup iletişimi gibi iletişimin daha mikro düzeylerinde gönderici ve kaynak çoğu zaman aynı kişiler olabilmektedir” (Güngör, 2020, s.29).

“İletişim süreci göndericinin fikirlerini, duygularını, ihtiyaçlarını ve bilgilerini alıcıya iletme düşüncesiyle başlar. Mesajın türü ve hangi iletişim kanalından yararlanılarak alıcıya ulaştırılacağı konusunda karar verdikten sonra gönderici mesajı kodlar” (Bahar, 2016, s. 8).

2.4.2 Hedef- Alıcı

“Kaynak tarafından gönderilen mesajların hedefidir. Kodlanmış olarak gelen mesajların kodlarını kendi duygu, düşünce, anlayış, algılama, deneyim vb. özelliklerine bağlı olarak çözmektedir. İngilizce’de “receiver” olarak ifade edilen kavram Türkçe’de alıcı ya da hedef olarak kullanılmaktadır” (Gürüz ve Eğinli, 2008, s. 14).

“Kaynaktan gelen iletileri belli biyolojik ve psiko-sosyal süreçlerden alıp yorumlayan ve bunlara sözlü-sözsüz tepkide bulunan kişi ya da gruplardır” (Zıllıoğlu, 2020, s. 93).

“İşaret biçimine dönüşen mesajları alan ögedir. Hedef, gelen mesajları türüne göre ayırarak cevaplar. Sözlü mesaj geldiğinde işitme sistemi, görsel mesaj geldiğinde görme sistemi alıcı konumuna geçer. Mesaj dokunma ya da koku gibi işaretler aracılığıyla gönderilmişse, o zaman cilt ve burun gibi, mesaja uygun alıcı iletişimi devam ettirir” (Cüceloğlu, 2001, 76).

“İletişimde hedef mesajı alandır. Kişilerarası iletişim sürecinde mesaj alışverişi düzenli olarak yaşandığından, iletişim halindeki iki insan kaynak ve hedef rollerini sürekli değiştirirler” (Kaya, 2020, s.8).

“İletişimin temel oluşturucu öğelerinden biri de alıcıdır. Göndericinin veya kaynağın hedefi konumundaki alıcı iletişimsel işleyişin görünüşteki nesnesi olarak da tanımlanabilir” (Güngör,2020, s.31).

“Temel iletişim sürecinin en önemli unsurlarından birisi de mesajı alan kişi, yani alıcıdır. Alıcının mesajı taşıyan sembolleri duyu organları kanalı ile algılamasıyla (sembollere anlam vermesi ile) iletişim süreci sona erer” (Bahar, 2016, s. 14).

2.4.3 Mesaj – İleti

“İleti, bir şey aktarmayı, iletmeyi isteyen kaynağın ürettiği sözel / görsel / görsel – işitsel fizik bir üründür” (Zıllıoğlu, 2020, s. 94).

“Mesaj kaynak ile alıcı arasında iletişimin kurulmasını sağlayan, sembollerle oluşturulmuş ve belirli bir biçimi, anlamlı bir bütünlüğü olan iletişim sürecinde aktarılacak istenenleri taşıyan bir ögedir” (Gürüz ve Eğinli, 2008, s. 11).

“İletişim sürecinde, hedefe gönderilmek istenen her şey bir mesaj veya iletidir. Mesajlar, iletişim sürecinde kaynak ve hedef arasında gidip gelen anlamları içerir. Mesaj, kaynaktan hedefe aktarılacak olan bilgiyi, duyguyu ve düşüncüyü taşır. Başka bir deyişle, mesajlar iletilmek istenen anlamları, bilgileri ve duyguları barındırır” (Kaya, 2020, s.8).

“İleti (mesaj) de iletişim sürecinin bir diğer temel oluşturucu ögesidir. İleti aslında bir bakıma da iletişimsel işleyişin ürünü veya anlam üretim alanı olarak anlaşılmalıdır. Gönderici, alıcıya aktarmak istediği görüş ve düşünceleri, alıcıda oluşturmak istediği tavır, tutum ve kanaatleri ileti olarak, yani anlam yüklü kodlar halinde iletir” (Güngör, 2020, s.32).

“Düşünce, duyu ya da bilginin kaynak tarafından kodlanmış biçimi olarak tanımlanan mesaj, bir duygu veya düşüncüyü aktarmayı isteyen kaynağın ürettiği sözel, görsel ve işitsel simgelerden oluşan somut bir üründür. Mesaj, göndericinin alıcıya gönderdiği veri iletisidir. Mesaj bir konuşma ise, duyulan bir mesaj, yazılı sözcükler ise, okunan bir mesaj, jest ise, görülen ve hissedilen bir mesajdır. Mesaj, özel anlamı olan kodlanmış sembollerdir” (Bahar, 2016, s. 11).

2.4.4 Kanal

“İletişim sürecinde taraflar, mesajlarını karşılıklı olarak farklı yollarla birbirlerine iletirler. Bu yollar bazen sözlü ifade, bazen yazılı metin, bazen de resim veya başka bir araç olabilir. İletişimde kullanılan bu yollar, mesajların iletildiği kanallardır” (Kaya, 2020, s.9).

“Kaynak ve hedef birimler arasında yer alan ve işaret haline dönüşmüş mesajın gitmesine olanak sağlayan yola, geçite, kanal adı verilir” (Cüceloğlu, 2001, 76).

“İletişimde kanal ögesi radyo, ışık ve dalgaları, telefon kabloları, sinir sistemi gibi iletiyi taşımakla görevli fiziki araçlardır. Bu araçları duyu organlarını uyarabilecek kapasitededirler. Uyardıkları duyular bakımından işitsel, görsel, dokunma, koklama tat almayla ilgili kanallar olarak sınıflandırılabilirler” (Zıllıoğlu, 2020, s. 106).

“İletişim sürecinde kaynak ve alıcı arasında mesajın iletilmesini sağlayan yola kanal adı verilmektedir” (Gürüz ve Eğinli, 2008, s. 13).

“İletişimdeki olmazsa olmaz öğelerden biri de kanaldır. İletişimsel işleyişte kanal gönderici ve alıcı arasında ileti akışını sağlama yolu ya da biçimi olarak tanımlanabilir” (Güngör, 2020, s. 33).

“İletişim kanalı, mesajın göndericiden alıcıya iletildiği yolu ifade eder. İnsanların beynine giden mesajlarda iletişim kanalı duyu organları iken, yüz yüze görüşmede mesaj hava içinden alıcıya ulaşır, telefon görüşmesinde ise iletişim kanalı telefon hatları olmaktadır. Kurye ve postacı da bir kanal olarak düşünülebilir. Günümüzde, özellikle mobil telefonlar, kolayca taşınabilecek boyutlardaki bilgisayarlar ve internet ağları sosyal ve örgütsel iletişimi anında gerçekleştirilen kanallar ve araçlardır” (Bahar, 2016, s. 12).

2.4.5 Geribildirim-Dönüt-Geribesleme

“Bir kişiden diğerine gönderilen mesaj, gönderen için bir çıktı, alıcı için ise bir girdi olarak kabul edilebilir. Mesajı alan kişi, mesajı anlamak için kodu çözer ve yorum yapar, ardından bir yanıt mesajı gönderir. Bu yanıt, mesajı ilk gönderen kişi için bir geribildirim niteliğindedir” (Kaya, 2020, s.10-11).

“İletişim süreci içinde kaynaktan alıcıya ulaşan mesaja karşılık olarak alıcının da kaynağa tepkisini ya da yorumunu belirtmek üzere gönderdiği mesaja geribildirim adı verilmektedir” (Gürüz ve Eğinli, 2008, s. 15).

“Kaynak birimin gönderdiği mesaja karşılık hedef birimin gönderdiği cevap mesaja ‘geri-iletim’ adı verilir” (Cüceloğlu, 2001, s. 81).

“Geribesleme de iletişimin temel oluşturucu öğelerinden biridir. Alıcının, kendisine gönderilen iletiyi algılaması sonucunda geliştirdiği tepkiyi göndericiye bir biçimde iletmesi edimine geribesleme denilmektedir” (Güngör, 2020, s. 33-34).

“Geribildirim ya da diğer adıyla geribesleme, alıcının göndericinin mesajına verdiği cevap olarak tanımlanabilir. Geribildirim sayesinde gönderici mesajın tam olarak alıcıya ulaşmış ulaşmadığını anlar. Alıcının mesaj karşısındaki yazılı, sözlü veya bedensel olarak cevabı iletişim sürecini çift yönlü hale getirerek, sürecin etkinlik derecesini ölçme imkânı yaratır” (Bahar, 2016, s. 15)

2.4.6 Gürültü

“Kişilerarası iletişim sürecinde mesajın anlaşılmasını engelleyen, kaynak ve alıcı tarafından gönderilmeyen, istenmeyen ve iletişimin işlemlerini engelleyen ya da sonuçlarını kötü yönde etkileyen unsurlardır” (Gürüz ve Eğinli, 2008, s. 62).

“Kaynaktan çıkan mesajın alıcı tarafından tam ve doğru olarak alınmasını etkileyen her şey gürültü olarak tanımlanır” (Kaya, 2020, s. 11).

“Kaynak birimin gönderdiği mesajla, hedef birimin aldığı mesaj arasında bir fark varsa, bu farka “gürültü” adı verilir” (Cüceloğlu, 2001, s. 78).

“İletişimsel işleyişi açıklamaya yönelik bazı modellerde gürültü önemli bir yan öge olarak değerlendirilir. İlgili bilim çevreleri gürültüyü, iletişim sürecinin herhangi bir evresinde devreye girerek sürecin işleyişini olumsuz yönde etkileyen herhangi bir istenmeyen etki, beklenmeyen değişken olarak tanımlarlar” (Güngör, 2020, s. 36).

2.5 İletişim Türleri

İletişimin insan hayatının vazgeçilmez bir parçası olduğu söylenebilir. İnsanlar doğumlarından itibaren iletişim kurmaya başlarlar. Bu iletişim konuşarak, susarak, bakarak, yazarak gerçekleşebilir. İnsanın sosyal bir varlık olması ve yaşamını devam ettirebilmesi için diğer kişilerle iletişim kurması bir nevi zorunluluk halini almıştır.

“İnsan toplumsal bir varlıktır ve sürekli olarak çevresiyle etkileşim ihtiyacı içerisinde. İnsanın biyolojik bir varlıktan toplumsal bir varlığa dönüşmesini sağlayan en önemli unsurun iletişim olduğunu söylemek mümkündür. İnsan için başkalarını anlamak, kendini dünyaya hazırlayacak bilgileri edinmek, küçük yaşlardan itibaren iletişim kanalıyla gerçekleşmektedir” (Tuna vd., 2012, s.3).

İletişimde anlamının ve anlaşılmanın birden fazla yolu mevcuttur. Çünkü iletişim yalnızca konuşarak gerçekleşmez. İletişimin kendi içinde sözlü, sözsüz ve yazılı olmak üzere üç farklı türü bulunmaktadır.

2.5.1 Sözlü İletişim

“En eski iletişim biçimi, sözlü iletişimdir. Sözlü iletişimde, mesajlar dil aracılığıyla, belirli ve üzerinde anlaşılmış semboller, sesler ve kelimeler kullanılarak kodlanır. Bu iletişim türü, sese, konuşmaya ve dinlemeye dayanır” (Kaya, 2020, s. 18).

Sesli veya yazılı sözcüklerin ifade edilmesiyle gerçekleşen sözlü iletişim, ses ve işitmeye dayalı bir iletişim türüdür. Kaynak ve alıcı arasındaki her türlü konuşma, sözlü iletişim olarak tanımlanabilir.

Bir diğer deyişle “sözlü iletişim tümüyle dil ve dilin kullanışı ile oluşan sözcükler yolu ile oluşan bir anlaşma sistemidir” (Gürüz ve Eğinli, 2008, s. 106).

“Konuşurken, dinlerken, düşünürken, yazarken, görsel iletileri anlamlandırırken sürekli dili, çoğunlukla da anadilimizi kullanırız. Öyle ki düşüncelerimiz bile dilsiz değildir” (Zıllıoğlu, 2020, s. 113).

“Konuşma, doğal bir olgudur. İnsanlar birbirleriyle konuşarak anlaşılır. Hiçbir insan bu olgunun dışında kalmaz. Konuşmaya kişilik kazandıran ise ifadedir. İnsanlar düşünce ve davranışlarını ifade ederler” (Atlıoğlu, 1994, s. 248).

Aynı zamanda “sözlü iletişim karşı tarafın davranışlarını yönlendirmek ve etkilemek için de kullanılmaktadır” (Göksel ve Yurdakul, 2002,70).

2.5.2 Sözsüz İletişim

İletişim denildiğinde her ne kadar akla ilk olarak dil ve kelimeler geliyor olsa da sözel olmayan öğelerin de iletişim içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Sözel olmayan iletişim, içinde sözel iletişimi destekleyen özellikleri barındırmaktadır. Bu özellikler “beden dili” olarak adlandırılmaktadır. Öyle ki kurulacak olan iletişimde sözsüz iletişim unsurlarının dikkate alınmaması, iletilmek istenen asıl mesajın eksik değerlendirilmesine yol açabilir.

“Sözsüz iletişim kavramı, İngilizce’de “*nonverbal communication*” ya da “*body language*” kelimeleri ile ifade edilmektedir. Türkçe’de ise sözsüz iletişimin yerine “*beden dili ve vücut dili*” ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Gerçekleştirilen çok sayıda araştırma sonucuna göre, sözsüz iletişim kavramının tam karşılığının aslında “*sözsüz davranış*” olduğu görülmektedir. Bu ifade, sözsüz davranışlar aracılığı ile iletişim kurulduğunu açıklamaktadır” (Gürüz ve Eğinli, 2008, s. 127).

“Sözsüz iletişimi kişiler arası iletişimde sözlü iletişimle birlikte etkin olan, susma, sesin rengi ve müziği, beden dili, mekan ve zaman özellikleri, renk ve giyim kuşam kodlarını içerir. Daha çok ilişkilerin belirlenmesinde ve/veya duyguların dile getirilmesinde rol oynar” (Zılhoğlu, 2020, s. 187).

“İyi bir dinleyici, iletişim kurduğu kişinin yalnız söylediklerini değil, yüzü, eli, kolu ve bedeniyle yaptıklarını da “duyar”; çünkü yüz ifadeleri, el ve kol hareketleri, bedeninin duruş tarzı, sesin tonu gibi *sözsüz mesajlar* kullanarak da

iletişim kurulur. Karşı karşıya gelerek kurulan kişiler arası iletişimlerde, hem sözlü hem sözsüz mesajlar aynı anda kullanılır. Bu konuşmalarda, mesaj alışverişinin ancak küçük bir bölümünü sözlü mesajlar oluşturur. Yüz ifadeleri, el kol hareketleri, bedenın konumları ve sesin yükselip alçalmasıyla gönderilen sözsüz mesajlar, iletişimde kullanılan mesajların daha büyük bir bölümünü kapsar” (Cüceloğlu, 2001, s. 34).

“Sözsüz iletişimde mesajlar, yazı ve dil dışındaki çeşitli işaret sistemleri aracılığıyla kodlanır. Bu işaretler, resimler, hareketler ve şekiller gibi unsurları içerebilir. Beden dili ve bedenın çeşitli yapıları, bu yapılara bağlı organlar ve bunların hareketleri, sözsüz iletişimde önemli kod sistemleridir.” (Kaya, 2020, s. 19).

2.5.3 Yazılı İletişim

“İletişim, yazının en önemli işlevleri arasındadır. Yazılı iletişim -written communication-; imgeleri ve diğer grafik unsurları da içeren ancak öncelikli olarak yazı bilimindeki -el yazısı, daktilo yazısı ya da basılı- sözel mesajlar olarak tanımlanabilmektedir” (Chandler ve Munday, 2018, s. 446).

“Yazılı iletişimde mesajlar sözcüklerle kodlanmış olup, ses ve konuşma yerine yazılı formatta sunulur. Örneğin, mektup yazılı iletişimin iyi bilinen bir örneğidir. Ayrıca, her türlü yazılı ve basılı materyal, yazılı iletişim olarak kabul edilir” (Kaya, 2020, s. 19).

“Yazılı iletişim, insanın zaman ve mekandaki iletişim sınırlarını genişletmede en etkin ilk iletişim biçimidir. Uzaktan haberleşmede, bilgi ve deneyimleri zamanda biriktirmede sözlü iletişime göre daha güvenilir bir yol olan yazı ile iletmenin kökeni mağara resimlerindedir” (Zılhoğlu, 2020, s. 153).

2.6 İletişim Becerisi

“İletişim becerisi “saygıyı ve empatiyi temel alarak, etkin dinleyebilme, somut konuşarak uygun bir biçimde kendini açabilme, duygu ve düşünceleri karşıdaki kişiye maske takmadan ben dili ile iletebilme, ‘ben’ savaşımı vermeden, başkalarını küçük görmeden kendi haklarını koruyabilme, sözel mesajlarla sözel olmayan mesajları uyumlu olarak kullanabilme biçiminde bireyin karşıdaki kişilerle doyum verici ilişkiler kurabilmesini sağlayan, başkalarından olumlu tepkileri getiren ve bireyin toplum içinde yaşamasını kolaylaştıran öğrenilmiş davranışlar” olarak tanımlanabilir” (Kaya, 2020, s. 34).

İletişim becerisinin tanımından hareketle, iyi ve etkili bir iletişim kurabilmek için gerekli olan beceriler sırasıyla açıklanmıştır.

2.6.1 Saygı Duymak

“Etkili ve anlamlı bir iletişim kurmak için bireyin hem kendine hem de başkalarına saygı göstermesi gereklidir. Kendine saygı duyan bir kişi, hem olumlu hem de olumsuz özelliklerini daha iyi görebilir, kendini kabul edebilir, daha az savunmacı olur ve diğer insanları daha kolay kabul edebilir. Bu tür bir birey, aynı zamanda karşıdaki kişilere de saygı gösterir” (Türküm, 1998).

2.6.2 Empatik Anlayışla Yaklaşabilmek

Kişilerarası etkili ilişkiler geliştirmede önemli olan bir diğer beceri empati kurabilme becerisidir.

“Bir kişinin kendisini karşıdaki kişinin yerine koyarak, olaylara onun bakış açısıyla bakması ve o kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecine “empati” adı verilir. Diğer bir

ifade ile empati, kişinin kendini başkasının yerine koyarak, onun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmasıdır” (Bahar, 2016, s.199).

“Empati, güçlü ve sağlıklı ilişkiler kurmaya, iletişimi artırmaya ve çatışmaları azaltmaya yardımcı olur.” (Ersever, 2003).

2.6.3 Etkin Dinlemek

Etkili iletişimin belki de en önemli becerilerinden birisi etkin dinlemedir. “Dinleyenin anlatanı yalnızca duyduğunu değil aynı zamanda doğru olarak anladığını iletebilmesine olanak sağlayan etkin dinleme, en sağlıklı iletişim yöntemi olarak kabul edilmektedir. En temelde, konuşan bireyin söylediği sözleri açarak, tekrar etmekten oluşan etkin (katılımlı) dinleme, insanlar arasında yalın, daha anlamlı bir ilişkinin gelişmesine fırsat verir” (Bahar, 2016, s.46).

2.6.4 Somut Konuşmak

İletişimde karmaşıklığın büyük oranda ortadan kaldırılabilmesi taraflar anlaşılır şekilde konuşmalıdır. “İfadelerin doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için açık ve net bir şekilde konuşmak gereklidir. İnsanlar bazen kendilerini daha üstün, farklı veya bilgili göstermek amacıyla karmaşık ifadeler ya da bilinmeyen kelimeler kullanabilirler. Bu durum, karşı tarafın onları anlamasını zorlaştırır ve dinleyicilerde "acaba ne demek istedi?" gibi bir belirsizlik yaratır. Bu da iletişimin bozulmasına veya kopmasına neden olabilir. Kişilerarası ilişkilerde, duygu, düşünce ve isteklerin somut ve açık bir şekilde ifade edilmesi önemlidir” (Şahin ve Özbay, 1999).

2.6.5 Uygun Bir Biçimde Kendini Açma

“Kişilerarası iletişimin temel unsurlarından biri olan kendini açma, uzun süreli ve sağlıklı ilişkiler kurmada önemli bir rol oynar” (Tubbs ve Moss’dan aktaran Şahin, 2020).

“Kendini açma, bireyin kendi hakkında sahip olduğu bilgileri başkalarıyla paylaşmasıdır” (Devito’dan aktaran Şahin, 2020).

Bireyin kendi isteğiyle hakkında bilgiler paylaşması iletişimde olduğu kişiyle arasında bir güven bağı oluşturmaya da katkı sağlayacaktır. Böylelikle oluşan güven ortamı ilişkinin gelişimini de destekleyecektir.

2.6.6 Ben Dili ile Konuşmak

“Kişilerarası ilişkilerde bazı insanlar sadece düşüncelerini ifade ederken, duygularını paylaşmakta zorlanabilirler. Oysa duyguların açıklanması, ilişkilerde büyük önem taşır. Birey, kendi duygularını açıkça ifade ederek hem kendisinin farkındalığını artırır hem de karşısındaki kişinin duygularını anlamasını sağlar. Bu duyguları ifade ederken, "ben" kelimesinin ardından duygusal terimler kullanılması gerekir” (Howell, ve Conway’dan aktaran Şahin, 2020).

“Ben dili, bireyin karşısındaki kişiyi suçlamadan veya küçültmeden, duygularını ve düşüncelerini ifade etmesidir. Bu yaklaşımı kullanan kişi, olumsuz duygularını karşı tarafa, onu küçültmeden iletebilir. Buna karşılık, sen dili, suçlayıcı ve itham edici bir üsluba sahiptir, bu da mesajı alan kişinin düşük bir benlik saygısı geliştirmesine neden olabilir” (Gordon, 2001, s.54).

Duyguların ifade edilmesi ikili iletişimlere beslemeye yardımcı olur. Uzun süreli, sağlıklı iletişimlerin kurulmasında ben dili kullanımı fayda sağlayacaktır.

2.6.7 Tam ve Tek Mesaj Yollama Becerisine Sahip Olmak

Tam ve tek mesaj yollama becerisi, iletişim sırasında net ve anlaşılır olma ile ilişkilendirilmektedir.

“Tam ve net cümleler kullanmak, anlamın çarpıtılma olasılığını en aza indirir. Tam ve net bir mesaj üç bileşenden oluşur: Algı ögesi, mesajı gönderen kişinin durumunu tanımlar; duygu ögesi, mesajı gönderen kişinin hislerini açıklar ve bu duyguların tanımlanması, ilişkiyi geliştirecek bir konuşma başlatmaya yardımcı olur; istek ögesi ise, mesajı gönderen kişinin talebini ifade eder” (Voltan-Acar, 2008, s.49).

İletişim sırasında olası kopuklukların önüne geçebilmek adına mesajların karmaşıklıktan uzak olması önemlidir. Bu nedenle tam ve tek mesaj yollama becerisinin kullanımı etkili iletişimde olumlu anlamda fark yaratacaktır.

2.6.8 Ben Dilini Kullanarak Empatik Güvengenlik Davranışını Göstermesi

“Bireylerin iletişimlerinde kendilerini baskı altında hissetmemeleri ve karşısındaki kişileri de baskı altına almamaları, düşüncelerini etkili bir şekilde ifade edebilmeleri için önemlidir. Güvengenlik (assertiveness), kişinin duygularını, düşüncelerini, ihtiyaçlarını ve isteklerini başkalarını baskı altına almadan, tehdit etmeden, doğrudan ve uygun bir şekilde ifade edebilmesidir” (Yoshioko’dan aktaran Şahin, 2000).

“Güvengenlik, başkalarının haklarını göz ardı etmeden ve onları küçültmeden kişinin kendi haklarını koruyabilmesi için geliştirilmiş bir kişilerarası iletişim tarzıdır. Güvengen birey, çevresiyle daha etkili bir iletişim kurar, kendinden emin, doğal ve samimi bir şekilde ilişkiyi geliştirir. Bu sayede çevresiyle daha sağlıklı bir uyum içinde olur” (Voltan-Acar, 2008, s.79).

2.6.9 Saygıyı Temel Alarak Saydam Davranmak ve Maske Takmamak

Etkili iletişimde bir diğer önemli beceri kişinin saydam olabilmesidir. “Saydamlık, dürüstlük, içtenlik ve doğruluk anlamına gelir. Bu, bireyin rol yapmaması, maske takmaması, olduğu gibi görünmesi ve içi-dışı bir olmasıdır. Saydamlık, hile, kurgular, roller veya gizli mesajlar olmaksızın yalnızca bireyin kendisi olması ve kendisiyle barışık olmasıdır” (Voltan-Acar,1998, s. 68).

2.6.10 Sözel Ve Sözel Olmayan Davranışların Uyumlu Olması

Her ne kadar iletişimin bir söz etkinliği olduğu düşünülse de aslında iletişimde sözel olmayan davranışlar da sözel davranışlar kadar önemlidir. Çünkü sözel olmayan davranışlar bireylerin duygularının ve iç dünyalarının yorumlanmasına olanak sağlar. Gülmek, sarılmak, ağlamak, alkışlamak kişinin duygu durumu hakkında bilgiler verir.

“Sözel iletişim yaygın kullanılmasına karşın istenileni ifade etme ve anlam taşıma kapasitesi bakımından en düşük iletişim türüdür. Mehrabian’ın beden, ses ve sözcüklerin iletişimi ne kadar etkilediğini belirlemek için yaptığı araştırmada iletişimde; sözel olmayan davranışların %55, sesin %38 ve sözcüklerin ise %7 oranında etkili olduğu belirlenmiştir. Mehrabian’ın elde ettiği sonuçlar sözel olmayan davranışların söylediklerimizden daha etkili olduğunu göstermektedir” (James, 1999, s.65).

Sözel davranışlar ve sözel olmayan davranışlar arasındaki uyumsuzluk iletişimin gidişatını olumsuz yönde etkileyebilir.

Örneğin “kişi kızgın olduğunu sözel olarak açıklarken vücut duruşu ve yüz ifadesi de kızgın olduğunu ortaya koyduğunda, sözel ve sözel olmayan davranışların uyumu söz konusudur. Ancak, kişinin kızgın olduğu yüz ifadesinden belliyse ve bağırarak “ne kızması, ben kızgın değilim” diyorsa bu

durumda, sözel ve sözel olmayan davranışların uyumsuzluğundan söz edilebilir” (Yüksel, 2001).

“Devitoya göre, sözel ve sözel olmayan davranışlar birbirleriyle çeliştiğinde, sözel davranışlara şüpheyile yaklaşılır ve sözel olmayan davranışlar daha çok dikkate alınır” (Devito’dan aktaran Şahin, 1992).

Sonuç olarak iletişimde sözel ve sözel olmayan davranışların uyumsuz olması iletişim sürecinden şüphe edilmesine neden olabilir. Söz konusu davranışların uyumlu olması iletişimin sağlıklı bir şekilde ilerlemesine yarar sağlayacaktır.

2.7 Eğitimde İletişimin Rolü

Eğitimde iletişimin rolünün incelenebilmesi adına öncesinde eğitim kavramı, öğrenim ve öğretim süreçleri üzerinde kısaca durmak gerekmektedir. Bu bölümde ilgili kavramların tanımlarına yer verilecektir.

2.7.1 Eğitim

Eğitimin birden çok tanımı yapılmaktadır. Eğitimin genel ve kapsamlı tanımlarından bazıları şunlardır:

1. “Eğitim, toplumsal hayata henüz hazır olmayanlara yetişkin kuşaklar tarafından uygulanan bir etkidir. Amacı, çocukta (ya da bireyde) hem bir bütün olarak siyasal toplumun, hem de bireyin bağlı olduğu iş çevresinin kendinden istediği belirli sayıda fiziksel, entelektüel ve moral (ahlaki) yetenekleri meydana getirmek ve geliştirmektir” (Durkheim’den aktaran Doğan, 2018).
2. “Doğamızın gelişim hedefine ulaşmamız amacı ile gerek kendimizin yaptığı, gerek başkalarının bizim için yaptıklarını kapsar. Geniş anlamda eğitim, amacı başka olan şeylerin insanın karakteri ve meleke (yeti) leri üzerinde icra

ettiği dolaylı izleri içerir; yasalar, hükûmetler, sanat eserleri hatta insanın iradesi dışında olan iklim ve toprağın kanunu gibi fikir hadiseleri bu izleri icra eden etmenlerdir” (H. Spencer’den aktaran Doğan, 2018).

3. “Eğitim genel anlamda bireyde davranış değiştirme sürecidir” (Demirel ve Kaya, 2017, s.5).

“İnsan yaşamının hemen hemen tümünü, bütün yönleriyle kuşatan eğitim sürecine yakından bakıldığında bu süreç, dış kaynaklar açısından çeşitli öğretme, içerideki bireyler açısından ise çeşitli öğrenme etkinliklerinden oluşur. Bu yüzden ona, öğretme-öğrenme süreci de denebilir” (Özçelik, 1990).

2.7.2 Öğrenim ve Öğretim Süreci

“Öğrenim öğrenme sürecidir. Bu süreçte, öğrenciler öğretilen bilgileri kavrar ve öğrenirler”(Doğan, 2018, s. 186).

“Öğretim ise bir çeşit bilgilendirme ve öğretme sürecidir. Öğretici durumunda olanların (anne, baba, öğretmen, yönetici, lider vs.) bilgilerini çeşitli yöntemlerle öğrencilere aktarmasına öğretim denir” (Doğan, 2018, s. 186).

Öğretim ve öğrenimin eğitim sürecinin iki önemli parçası olduğu söylenebilir. Bireyin bilgi edinmesini ve gelişimini destekleyen bu iki unsurun birbirlerini tamamlayan niteliklere sahip olduğu görülmektedir. Öğretim öğrenmeyi başlatırken öğrenme ise öğretimin sonucunu oluşturmaktadır. Birbiriyle ilişkili bu iki unsurun etkili bir sonuç verebilmesi yine aynı oranda etkili şekilde gerçekleştirilmelerine bağlıdır.

2.8 Eğitimde İletişim

İletişim, etkili öğrenme ve öğretme sürecine dolayısıyla eğitime doğrudan etkisi olan bir faktördür. Aslında eğitimin bir iletişim faaliyeti olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çünkü

iletişim eğitiminin temelini oluşturan bilgi aktarımında aracı konumundadır. Ayrıca eğitim sırasında etkileşimi sağlayarak geri bildirimi ve katılımı destekler. Katılım öğrencilerin motivasyonlarının artmasına yardımcı olur. Geri bildirim ise öğretmenin öğrencilerin dersi ne kadar anladıklarını tespit etmesine olanak sağlar.

“Öğretmenin öğrencilerle kuracağı iletişim; öğrencilerin tecrübelerini, ihtiyaçlarını, hazır bulunuşluk düzeylerini, öğrenmeye karşı tutumlarını öğrenmesine ve dolayısıyla öğretim sürecini düzenleyerek öğrenme oranını artırmasına yardımcı olmaktadır” (Engin ve Aydın, 2010). Bu nedenle öğretmenlerin olumlu, destekleyici, güçlendiren bir iletişim tarzına sahip olması son derece önemlidir. Bu iletişim tarzı öğretmen öğrenci ilişkisini besleyerek her iki tarafın eğitim sürecinden beklentilerini karşılamalarını da mümkün kılacaktır.

“Esasında iletişim becerileri ve etkinlikleri öğrenme ve öğretme uygulamalarının vazgeçilemeyecek olan temel değerlerinden en önemli olanıdır. Hiçbir sınıf içi veya sınıf dışı öğrenme ve öğretme durumları iletişim etkinlikleri göz ardı edilerek gerçekleştirilemez. Bire bir iletişim içerisinde olamadığınız bir kişiye hiçbir öğrenme alanıyla ilgili hedeflediğiniz davranışları kazandırma şansınız olamaz” (Engin ve Aydın, 2010).

Eğitim sırasında öğretmenlerin sergilediği tutum ve davranışlar öğrencileri olumlu etkileyebildiği gibi olumsuz olarak da etkileyebilmektedir. Örnek vermek gerekirse öğrenci ve öğretmen arasında geri bildirimin olmaması eğitimde verimin düşmesine neden olabilir. Öğrencilerin öğretmenlerine geri bildirimde bulunmaması düşüncelerini paylaşmaktan korkmalarından, özgüven eksikliklerinden, öğretmenlerinin kızacağını düşünmelerinden, yargılanmaktan, alay konusu olmaktan ve yanlış yapmaktan çekinmelerinden kaynaklanabilir. Bahsedilen tüm kaygılar ise öğretmen ve öğrenciler arasında kurulacak olan doğru iletişimle aşılabilir.

Aşağıda sınıf ortamında öğretmenlerden kaynaklanan iletişim engellerine örnekler verilmiştir:

1. Öğrencilerini yeterince tanımaması
2. Alanında yeterli bilgiye sahip olmaması
3. Öğrenciler tarafından güvenilir ve çekici bulunmaması
4. Derse hazırlıksız gelmesi
5. Mesajlarını sadece sözel olarak iletmeye çalışması
6. Öğrencilerin anlamını bilmediği kelimeleri kullanması
7. Öğrencileri derse çekmek için etkili yöntem ve teknikleri kullanmaması
8. Sınıf ortamının fiziksel olarak yetersiz olması
9. Araç ve gereçlerin yetersiz olması
10. İletişim becerilerindeki eksiklik ve yetersizlikler
11. Kendi iletişim tarzının öğrenciler üzerindeki etkisi konusunda farkındalığının düşük olması” (Baltacı, 2020, s.309-310).

Sınıfta iletişimi engelleyen faktörler yalnızca öğretmen kaynaklı olmayabilir. Aşağıda öğrenciden kaynaklanan iletişim engellerine örnekler verilmiştir.

1. Sınıfta bulunma amacını bilmemesi
2. Derste hayal kurması
3. Öğretmenin mesajlarına tepki verme sorumluluğundan kaçınması
4. Motivasyon eksikliği
5. Etkili iletişim becerilerine sahip olmaması (Baltacı, 2020, s.310).

Sonuç olarak öğretmen ya da öğrenci kaynaklı fark etmeksizin iletişimin doğru ve etkin kullanılamaması öğretme ve öğrenme sürecine olumsuz olarak yansımaktadır. Eğitim sırasında hem öğretmenin hem de öğrencinin motive olabilmesi için iletişim engellerinden arınmış verimli bir iletişimin varlığı son derece önemlidir.

2.9 Öğretmen ve İletişim

İnsanlar yaşamları boyunca kendi içlerinde ve çevreleriyle iletişim halindedirler. Bu iletişimin yoğun olarak yaşandığı yerlerden birisi ise okul ortamlarıdır. Öğretmenler, öğrenciler, yöneticiler, veliler, okulda görevli diğer çalışanlar okuldaki iletişimin birer parçasıdır. Okulda iletişim sürekli olarak devam eder. Bu nedenle okul ortamı iletişim becerilerine sahip olmak ya da var olan iletişim becerilerini geliştirmek adına etkili bir çevredir.

Okul ortamının en sık iletişime giren iki tarafı öğretmenler ve öğrencilerdir. Derslerde, teneffüs aralarında, kurslarda birlikte olan öğretmenler ve öğrencilerin iletişimi neredeyse hiç bitmez. Nitekim iletişimin iki ucunu oluşturan öğretmen-öğrenci ilişkisinin doğru temeller üzerine kurulmuş olması son derece önemlidir.

“Öğretmenin öğrenciye yönelik davranışları öğretmen-öğrenci ilişkisini belirler. Öğretmenlerin tutum ve davranışlarının öğrenciye değer veren, onu yargılamadan olumlu bir insan olarak ele alan, ona samimi ve dürüst olarak davranan ve onunla empati kurabilen özellikler taşıması son derece önemlidir” (Baltacı, 2020, s.30). “Öğrencilerle etkili bir iletişim kurabilmek için öğretmenlerin empati, saygınlık, eşitlik, etkililik ve yeterlilik gibi özelliklere sahip olmaları gerekmektedir.” (Çetinkanat’tan aktaran Baltacı, 1996).

Öğrencilerine karşı olumlu ve destekleyici tutum sergileyen öğretmenler, öğrencilerinin iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olurlar. Böylelikle öğretmenler öğrencileriyle kurmuş oldukları iletişim üzerinden onların çevrelerine olan bakış açılarına olumlu anlamda katkı sağlayabilir. Aynı zamanda kendilerini algılama biçimlerini de etkileyerek, belirleyicisi olabilirler.

2.10 Öğretmen-Öğrenci İletişiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Bu bölümde öğretmen-öğrenci iletişimde dikkat edilmesi gereken hususlar ele alınmıştır.

2.10.1 Etkin-Aktif Dinleme

“Öğretmenler, öğrencilerinin mesajını analiz edip, sonuçları kendi kelimeleriyle geri ilettiğinde, etkin (aktif) dinleme yapmış olurlar. Bu tür dinleme, öğrencinin ilettiği mesajın doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlar” (Baltacı, 2020, s.307).

Etkin dinlemeyi kullanan öğretmenler

1. Öğrencilerini belirli konular hakkında tartışmaya teşvik eder.
2. Öğrenmeye karşı direnç gösteren öğrencinin bu direncini aşmasına yardımcı olur.
3. Bağımlı ve itaatkâr öğrencilere destek sağlar.
4. Öğrencilerin olumsuz olaylar hakkında duygu ve düşüncelerini sınıfta açıkça tartışmalarına yardımcı olur.
5. Öğrencilerin etkin dinlemeyi öğrenmelerini sağlar (Baltacı, 2020, s.308).

2.10.2 Hedef Kitlenin Özellikleri

Öğretmenin iletişim dilinin hitap ettiği öğrenci kitlesine uygun olması anlaşılabilmesine katkı sağlayacaktır. ‘İlkokul öğrencilerine yönelik bir konuşmanın içeriği ile üniversite öğrencilerine yönelik bir konuşmanın içeriği aynı olamaz. Dinleyicinin yaş, eğitim düzeyi, gelir seviyesi gibi demografik özellikleri ve sosyo-kültürel yapısı, konuşmanın içeriğini ve verilecek örneklerin veya kullanılacak kelimelerin seçiminde etkili olur” (Birsen, 2012, s.30).

2.10.3 Ben Dilinin Kullanımı

İletişim sürecini olumlu etkileyen bir diğer faktörün “ben dili” olduğu söylenebilir. Çünkü sen dili ile kurulan iletişimde mesajın odağı öğrenci iken ben dili temelinde kurulan iletişimin merkezi öğretmendir.

“Ben dili öğretmenleri saydam, dürüst, öğrencilerin kendileri ile anlamlı ilişkiler kurabilecekleri gerçek kişiler olarak gösterir ve yakınlığın gelişmesine yardım eder. Ben-dilini kullanan öğretmen, kendi duygularının bilincinde olmak için önce kendini dinlemeli ve duygularını tüm açıklığıyla öğrencileriyle paylaşmalıdır. Ben-dili ile iletilen mesaj, davranışın yükümlülüğünü öğrencide bırakır. Ben dilinin üç önemli katkısı vardır:

1. Öğrencilerin davranışını değiştirme ihtimali yüksektir.
2. Öğrenci ile ilgili çok az olumsuz değerlendirme içerir.
3. İletişimi zedelemmez” (Baltacı, 2020, s.308).

2.10.4 Konuşmanın Konuşmacının Kişiliği ile Bütünleşmesi

“Konuşmacının kişiliği, söyledikleriyle bir bütündür. Kişilik, bireyin diğer bireyler veya gruplarla olan ilişkilerinde ortaya çıkan özelliğidir. Konuşmacının kişiliği, sesi, sözleri ve jestleri aracılığıyla kendini gösterir. Dinleyici, konuşmacıyı içtenliksiz, gururlu, hırçın, küstah, açık sözlü, samimi, sevimli veya dürüst olarak değerlendirebilir. Konuşmacıdan dinleyiciye geçen bu duygular, konuşmanın inandırıcılığını etkiler. Olumlu ve samimi bir kişilik, konuşmanın dinleyiciye doğru şekilde ulaşmasında önemli bir rol oynar” (Birsen, 2012, s.30).

2.10.5 Çatışma Yönetimi

Okul, iletişimin süreklilik halinde olduğu ortamlardan birisidir. İletişimin sürekli olarak devam ettiği bir yerde çatışmaların da olması kaçınılmazdır. Çatışmalar iletişimin aksamasına neden olarak sağlıklı iletişimin kurulması önünde engel teşkil etmektedir. “Bu tür sorunların yaşanmasını kimse istemese de, ortadan kaldırmak her zaman mümkün olmasa da, insanın olduğu her platformda yaşanan durumlar olduğu bilinen bir gerçektir. Bireysel uyuşmazlıkların iletişim kalitesini etkilemesini engellemek için sorunun kaynağını belirlemek ve düzeltmeye çalışmak gerekmektedir” (Bahar, 2016, s.191).

2.10.6 Beden Dilinin Doğru Kullanımı

Okul, öğretmen ve öğrencilerin uzun saatleri birlikte geçirdiği bir yer olsa da öğrenmenin derslerde kısıtlı sürelerde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle ders süresince öğrencilerin dikkatlerini diri tutmak önem arz etmektedir.

“İyi bir ses tonu ve doğru beden dili, dinleyicinin dikkatini canlı tutmayı kolaylaştırır. Konuşma, sürekli bir mesaj alışverişidir ve iyi bir dinleyici, sadece söylenenleri değil, aynı zamanda konuşmacının yüz ifadesi, el ve kol hareketleri ve beden duruşunu da gözlemler. Yüz ifadeleri, el kol hareketleri, beden duruşu ve ses tonundaki değişiklikler gibi sözsüz mesajlar da iletişimin bir parçasıdır. Kişiler arası iletişimde, sözlü ve sözsüz mesajlar aynı anda kullanılır. Konuşma sırasında, mesaj alışverişinin büyük bir kısmını sözsüz mesajlar oluşturur. Bu nedenle, sözlü ifadelerimizin dinleyicilere en iyi şekilde ulaşabilmesi için beden dili de en az söylenenler kadar önemlidir” (Birsen, 2012, s. 31).

2.10.7 Canlı Bir Dil ve Doğru Üslupla Konuşmak

Bir önceki maddede değinildiği gibi kısa ders saatlerinde öğrencinin dikkatini sabit tutmak son derece önemlidir. Bu nedenle öğrenciden maksimum verimin alınabilmesi adına tıpkı beden dilinin doğru kullanılması gerektiği gibi konuşma dilinin ve üslubun da doğru kullanması gerekmektedir. Canlı bir dil öğrencinin dikkatini çekmede ve ilgilerini zinde tutmada yardımcı olur. Öğretmenin sıra dışı anlatım teknikleri kullanması da bu anlamda destekleyici olabilir.

“Konuşmanın daha akıcı ve canlı olabilmesi kurulan cümlelere ve seçilen sözcüklere bağlıdır. Seçilen sözcüklerin doğru telaffuz edilmesi, konuşmanın üslubunu olumlu bir biçimde etkilemektedir. İyi bir konuşma için olay ve olguları kısa ve anlamlı cümlelerle anlatmak ve birbirini izleyen cümleler arasındaki bağı kurmak gereklidir” (Birsen, 2012, s.31).

Doğru üslup kullanımı ise öğretmen ve öğrenci arasındaki saygı ve sevgiyi besler. Onaylayan, dahil eden, empatik ve destekleyici bir üslup öğrencilerin derse karşı olumlu bir bakış açısı geliştirmelerine katkıda bulunabilir.

2.11 Tartışma

Tartışma TDK tarafından “bir konuyla ilgili karşıt düşünceleri karşılıklı savunma” olarak ifade edilmiştir (TDK, 2022). İnsanın düşünen bir varlık olması sebebiyle sorgulamaya hevesli oluşu her bireyde farklı düşünce yapısının gelişmesinde rol oynamaktadır. Farklı düşünce yapıları bireylerin inandıkları görüşleri, düşünceleri ya da fikirleri birbirleriyle paylaşımlarına imkân sağlar. Böylelikle birbirlerinden etkilenen bireylerin düşünce yapıları gelişir.

“Tartışma, düşünen tek varlık olması nedeniyle insana özgü bir etkinliktir. İnsana özgü olduğu kadar, bir grup insanın bulunduğu her ortamda olabilecek; hatta olması gereken bir

etkinliktir” (Yeşil, 2004). Tartışma farklı bakış açılarının keşfedilmesine fırsat vermesinin yanında bilgi artışına destek olması, çözüm süreçlerine katkıda bulunması, problem çözmeye fayda sağlaması, kişinin kendisini ifade edebilmesini kolaylaştırması açısından oldukça önemlidir.

Tartışma kültürünün topluma kazandırılması ve bu kültürün toplumda yer edinmesi de toplumsal anlamda gelişime katkı sağlayacaktır. Bu nedenle “tartışma kültürünün topluma benimsetilmesinde, bir kültürlenme süreci olan eğitime büyük görev düşmektedir” (Yeşil, 2004).

2.12 Okul Ortamı ve Tartışma

“Bilindiği gibi okulun tek işlevi öğretim değildir. Hem öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları desteklemeyi, hem de öğrencilerin bireysel kişiliklerinin oluşmasına araç olan etkinlikleri çoğaltmayı içeren bir eğitim işlevi vardır” (Touraine, 2000, s.364). Okullar öğrencilerin kendilerini inşa etmelerine imkân sağlarken aynı zamanda farklı fikirlerle temasta bulunmasını da sağlar.

Okul ortamında oluşturulacak olan tartışma ortamları öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine, sosyal becerilerini geliştirmelerine, ikna yeteneklerini kuvvetlendirmelerine yardımcı olabilir. Öğrenciler çoğu zaman öğretmenlerinin otoritelerine zarar verecekleri düşüncesinden, arkadaşlarının kendisiyle alay edeceği korkusundan, düşüncelerini yeteri kadar iyi ifade edemeyeceklerinden çekindikleri için tartışmaya girmek istemezler. Ancak öğrencilerin başkalarıyla düşüncelerini karşılaştırma fırsatı bulabilmesinin fikir yapılarının gelişimine katkı sağlayacağı unutulmamalıdır. Bu nedenle öğrencilere okulda tartışma fırsatı yaratılmalı ve bu konuda cesaret verilmelidir.

2.13 Tartışma ve İletişim

İletişim ve tartışmanın arasında güçlü bir ilişki olduğu söylenebilir. İletişim tartışmanın yapısını ve gidişatını etkileyebilir. Tartışma ise iletişim becerilerinin gelişime katkı sağlayabilir. İletişimin olmadığı bir yerde bireyler birbirlerinin fikirlerini, görüşlerini, düşüncelerini gözlemleme fırsatı bulamazlar. İletişim sayesinde farklı bakış açılarına tanıklık edebilme imkânı bulunur.

Etkili iletişimin kurulması tartışmanın verimli olmasına katkı sağlar. Tartışmanın verimli olabilmesi için ise iletişimin nasıl kurulduğuna bağlıdır. İletişimin karmaşıklıklardan uzak olması tartışma sürecini kolaylaştırır ve geri bildirimlerin artmasına yardımcı olur.

“Günümüzde tartışma, bir iletişim türü olarak kabul edilmektedir. Özellikle tartışmalar, karşı tarafı ikna etme ve etki yaratma açısından iletişim sürecinde önemli bir rol oynar” (Ocak, Karakuş ve Ocak, 2018). Tartışma aracılığı ile karşı taraf üzerinde değişimi mümkün kılabilmek yalnızca iletişimin etkin kullanılmasıyla sağlanabilir. İletişim becerilerinden uzak, iletişim engellerinin olduğu bir ortamda tartışmalar çatışmaya dönüşecektir. Bu nedenle tartışmanın gidişatının olumlu olması adına önemli iletişim becerileri arasında yer alan aktif dinlemenin, empatinin, açık ve net ifade kullanımının, geri bildirimlerin kullanılması gerekmektedir.

2.14 İlgili Araştırmalar

İlgili literatür incelendiğinde öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi ile alakalı olarak farklı lisans dallarının da içinde olduğu inceleme çalışmaları yer almaktadır. Öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesine yönelik olan çalışmalara bakıldığında Dilber ve Akhan (2019) Öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeylerini farklı lisans dalları, anne - baba eğitim düzeyi, genel ağırlıklı not ortalaması, aile gelir durumu ve yerleşim bölgesi değişkenlerine bağlı olarak incelemiştir. Bu inceleme sonucunda öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklı

lisans dallarında eğitim gören öğretmen adaylarının iletişim becerileri arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bu durumun sebebinin de öğretmen adaylarının lisans eğitimi süresince benzer iletişim dersleri almasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının iletişim becerileri cinsiyete göre değerlendirildiğinde ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak beden dili boyutu olarak ele alındığında kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına oranla beden dili becerilerinin daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Çalışmada ele alınmış bir başka değişken olan genel ağırlıklı not ortalamasına göre ise anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ulaşılan sonuca göre öğretmen adaylarının akademik başarısı arttıkça iletişim becerileri düzeyinde de artış görülmektedir. Öğretmen adayların anne - baba eğitim durumu incelendiğinde ise anneleri lisans mezunu olan adayların diğerlerine göre iletişim becerilerinde daha iyi bir konumda olduğu söylenebilirken, baba eğitim durumunun anlamlı bir fark ifade etmediği görülmüştür. Son olarak aile gelir durumu ve yerleşim yeri değişkenine bağlı olarak anlamlı bir farklılığın varlığından söz edilebilir. Bu fark gelir durumu yüksek ve yerleşim yeri şehir - büyükşehir olan öğretmen adaylarının gelir durumu düşük ve yerleşim yeri köy olan öğretmen adaylarından avantajlı olduğunu göstermektedir.

Ocak ve Erşen (2015) çalışmalarında öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarını incelemişlerdir. Çalışmada iletişim becerileri algıları cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim görülen bölüm, yerleşim yeri, mezun olunan lise türü, sosyal paylaşım sitelerini kullanma durumu ve sıklığı değişkenleri temelinde değerlendirilmiştir. İnceleme sonucunda ise öğretmen adaylarının iletişim becerileri algıları ve cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark kadın öğretmen adaylarının lehine bir sonuç göstermektedir. Bunun sebebinin kadınların geleneksel rolünden sıyrılıp, sosyalleşerek hayatın her alanında başarılı şekilde yer alabilmelerinden ileri geldiği düşünülmektedir. Çalışmada öğretmen adaylarının öğrenim görmekte oldukları bölüme göre iletişim becerileri de anlamlı bir fark göstermektedir. Bu durumun nedeninin ise; öğrenim görülen programda yer alan iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik derslerin kapsamının daha nitelikli olmasından

kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarının incelenmesine yönelik yapılan çalışmadaki bir diğer değişken ise sınıf seviyesidir. Çalışmada beklenenin aksine iletişim becerilerinin yüksek olduğu sınıf seviyesi 1. sınıf öğrencileri olmuştur. Üst sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin 1. sınıf öğrencilerine göre daha düşük çıkmasının sebebinin öğretmenleri ve arkadaşlarıyla yaşadıkları iletişim problemlerinden kaynaklanabileceği düşünülmüştür. Ayrıca akademik başarısızlık ya da istenen akademik başarının elde edilememesi, öğrenim görülmekte olan bölümün beklentinin altında kalması gibi sebepler de söz konusu başarısızlığın diğer nedenleri olarak gösterilmektedir. Çalışmanın bir diğer değişkeni olan öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ve iletişim becerileri algıları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğretmen adaylarının uzun süre yaşadığı yerleşim yerleri ve iletişim becerileri algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çalışmaya göre büyük şehirde yaşayan öğretmen adaylarının iletişim becerileri algıları, büyük şehirde yaşamayan öğretmen adaylarına göre daha yüksektir. Bunun sebebinin ise büyük şehirde bulunan sosyalleşme imkânının daha geniş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Son olarak öğretmen adaylarının sosyal paylaşım sitelerini kullanma durumları ve sıklıkları ile öğretmen adaylarının iletişim becerileri algıları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Pehlivan (2005) çalışmasında öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarını sınıf düzeyleri ve cinsiyet değişkenleri üzerinden incelemiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu fark kadın öğretmen adaylarının lehine bir sonuç göstermiştir. Çalışmada ele alınan bir diğer değişken olan sınıf seviyesinin öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarında anlamlı bir fark oluşturduğu söylenebilir. Öğretmen adayları arasında 4.sınıf seviyesinde eğitim gören öğrencilerin iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebinin ise 4 yıl boyunca almış oldukları eğitimin iletişim seviyelerinin gelişimine katkı sağlayabilmiş olduğu düşüncesidir.

Beyaz, Alıncak ve Ataş (2022) çalışmalarında öğretmen adaylarının iletişim becerilerini farklı değişkenlere bağlı olarak incelemişlerdir. Bu değişkenler eğitim fakültesinin farklı lisans dallarında öğrenim görmek, yaş ve cinsiyet değişkenleridir. Araştırma sonucunda sınıf öğretmenliğinde ve matematik öğretmenliğinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının Türkçe öğretmenliği, psikolojik danışma ve rehberlik öğretmenliğinde öğrenim görmekte olan adaylardan daha yüksek iletişim becerilerine sahip olduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak Türkçe ve Matematik öğretmenliği bölümündeki öğretmen adaylarının yaşları arttıkça iletişim becerilerinin de arttığı gözlemlenmiştir. Çalışmada cinsiyet değişkeni ele alındığında ise Sınıf öğretmenliği bölümündeki erkek öğretmen adaylarının kadın öğretmen adaylarından daha yüksek iletişim becerisine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak araştırmanın sınıf düzeyi değişkeninde ise Türkçe öğretmenliği 2. sınıf, 3. sınıf ve 4. sınıf öğretmen adaylarının 1. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarına oranla daha yüksek iletişim becerilerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı durum Matematik bölümü öğretmen adayları için de geçerliken, beden eğitimi öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, Sosyal Bilgiler öğretmenliği ve psikolojik danışman ve rehber öğretmenleri adayları arasında sınıf düzeyi açısından iletişim seviyesini olumlu ya da olumsuz etkileyecek herhangi bir fark gözlemlenememiştir.

Dilekman, Başçı ve Bektaş (2008) çalışmalarında eğitim fakültesi öğrencilerinin iletişim becerilerini farklı değişkenlere bağlı olarak incelemişlerdir. Bu değişkenler cinsiyet, öğrenim görmekte olunan bölüm ve sınıf seviyesi değişkenleridir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının iletişim becerilerinde sınıf seviyesi ve cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak öğretmen adaylarının öğrenim görmekte oldukları bölümlerin farklı olması iletişim becerilerinde anlamlı bir farklılık yaratmıştır. Söz konusu fark matematik bölümü öğrencileri, psikolojik danışma ve rehberlik bölümü öğrencileri, sınıf öğretmenliği bölümü öğrencileri ve fen bilgisi bölümü öğrencileri arasında olup; psikolojik danışma ve rehberlik bölümü öğrencileri, fen bilgisi bölümü öğrencileri ve sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin lehine sonuçlanmıştır.

Uygun ve Arıkan (2019) çalışmalarında Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Çalışmada yer alan değişkenler cinsiyet, akademik başarı, sınıf düzeyi, öğrenim görülen lise, üniversite, anne - baba mesleği, aile gelir düzeyi, kardeş sayısı, uzun süre yaşanan yerleşim birimi ve teknoloji kullanma sıklığı olarak belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Değişkenlere bağlı olarak elde edilen sonuçlarda ise cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Bu farklılık kadın öğretmen adaylarının lehinedir. Anlamlı bir fark elde edilen bir başka değişken ise sınıf düzeyidir. Çalışma sonucunda 2. ve 3. sınıf düzeyindeki öğretmen adaylarının 4. sınıfta öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarından daha yüksek iletişim becerilerine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada 4. sınıfların iletişim becerilerinin ise 1. sınıflara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada anlamlı bir farkın elde edildiği son değişken akademik başarı değişkenidir. Sonuçlar akademik başarıları ortalamaları 3.01-3.50 ve 3.51-4.00 olan öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin akademik başarıları 2.01-2.50 altında olan öğretmen adaylarından daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Tümkiye (2011) çalışmasında sınıf öğretmenliği öğrencilerinin iletişim becerileri ile öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları arasındaki ilişkiyi cinsiyet, öğretim türü, sınıf, mesleği seçme isteği ve nedenine bağlı olarak incelemiştir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre öğrencilerinin iletişim becerilerinin cinsiyete göre değişmediği ancak öğretmenliğe karşı tutumlarının kadın öğrenciler lehine anlamlı bir fark oluşturduğu gözlemlenmiştir. İkinci öğretim öğrencilerinin iletişim becerileri ise birinci öğretim öğrencilerinden anlamlı bir şekilde yüksek çıkmıştır. Buna rağmen öğrencilerin öğretmenlik tutumlarının, öğretim türüne göre farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Analiz sonucunda, mesleği isteyerek seçip seçmeme durumuna göre iletişim becerileri ve öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlar arasında, mesleği isteyerek seçen öğrenciler lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Mesleği açıkta kalmamak, puanının öğretmenliğe yetmesi, ailesi istediği için seçen öğrenciler ise iletişim becerileri açısından daha düşük seviyede olarak değerlendirilmiştir.

Çetinkaya (2011) çalışmasında Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini farklı değişkenlere bağlı olarak incelemiştir. Çalışmada ele alınan değişkenler cinsiyet, sınıf düzeyi ve anne - baba eğitim durumu değişkenleridir. Çalışmanın sonucunda Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin olumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İletişim becerileri ile anne - baba eğitim durumu değişkenleri arasında ise anlamlı bir fark bulunamamıştır. Çalışmada anlamlı bir fark elde edilen değişkenler cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleridir. Cinsiyet değişkenine göre kadın öğrenciler, erkek öğrencilere göre iletişim becerilerine ilişkin daha olumlu görüş bildirmişlerdir. Sınıf düzeyi değişkenine bakıldığında ise 1. sınıf seviyesindeki öğrencilerin iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin 4. sınıf seviyesindeki öğrencilere göre daha olumlu olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada bu durumun sebebinin özel olarak incelenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Başer, Kırlioğlu ve Kalaycı Kırlioğlu (2014) çalışmalarında sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin iletişim becerileri ve bu becerileri etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerinde durmuşlardır. Çalışmada iletişim becerileri puan ortalamaları ile anne-baba eğitim düzeyi, yaşanılan yer, aile tipi, karşı cinsle duygusal ilişki arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ele alınan diğer faktörler ise cinsiyet ve sınıf düzeyidir. Bu faktörler açısından ise anlamlı farklılıklar ortaya konmuştur. Çalışmada elde edilen bulgularda kadın öğretmen adaylarının iletişim becerisi puan ortalamalarının erkek öğrencilerden yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Sınıf düzeyi faktöründe ise 1. sınıf öğrencilerinin puanlarının 4. sınıf öğrencilerine göre daha fazla olduğu görülmektedir. Çalışma sonucunda bu durum 1. sınıfların sosyal hizmetler bölümünü gittikçe popülerleştiği için seçmiş olabilecekleri, iş garantisinin dışında mesleği tanıyarak karar vermeleri, iletişime dayalı bir meslek olduğunun bilincinde olmaları, sosyal hizmeti karakterlerine uygun bir bölüm olarak görmeleri ile açıklanmaktadır.

İlgili literatür incelendiğinde öğretmen adaylarının tartışma tutumlarının incelenmesi ile ilgili olarak (Ocak ve Karakuş, 2015; Yeşil, 2004) çalışmalarına rastlanmıştır. Yeşil (2004) çalışmasında öğretmenlerin tartışmaya karşı istekli olma konusunda olumsuz bir tutum içinde oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu isteksizliğin sebebinin de öğretmenlerin otoriteyi sağlayamama korkusundan, bilgi yetersizliğinden ve geçmişte yaşadığı bazı olumsuzlukların olmasından kaynaklanabileceğini düşünmektedir (Yeşil, 2004, s. 204).

Ocak ve Karakuş ise çalışmalarında tartışma yönelik tutum puanlarının farkındalık boyutu göze alındığında öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik olumlu tutuma sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna rağmen etki ve çekingenlik boyutları incelendiğinde öğretmen adaylarının tartışma ortamlarına girmekte kararsız oldukları gözlemlenmiştir (Ocak ve Karakuş, 2015, s. 167). Çalışmanın devamında Ocak ve Karakuş, Yeşil'in çalışmasına paralel olarak bu kararsız tutumun öğretmen adaylarının otoriteyi sağlayamama korkularından ileri gelebileceğini düşünmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin ve tartışma tutumlarının incelenmesiyle ilgili olarak (Ocak vd., 2018) çalışması bulunmaktadır. Çalışmanın sonucunda 'öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile tartışma becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde iletişim becerileri ile tartışma becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiş ve iletişim becerilerinin tartışma becerilerinin anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmüştür (Ocak, Karakuş ve Ocak, 2018, s. 310).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, veri kaynağı ve verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanmasıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada lisans düzeyinde eğitim alan Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim ve tartışma becerileri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçladığından nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. 'İlişkisel tarama, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirtmeyi amaçlayan araştırma modeli' olarak ifade edilmektedir (Karasar, 2012, s. 81).

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 eğitim-öğretim yılında, İç Anadolu Bölgesi'nde bulunan 4 devlet üniversitesinin eğitim fakültelerinde, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği programı 1-4 sınıf seviyelerinde eğitim görmekte olan toplam 538 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu araştırmada öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve tartışma tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlandığından, eğitim sürecine devam etmekte olan öğretmen adayları çalışma grubu olarak belirlenmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri Akkaya ve Akkuzu (2014) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri Ölçeği” ile ölçülmüştür. Bu ölçek 36 maddelik, 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten en düşük 36 puan alınırken, en yüksek 180 puan alınabilmektedir. Ölçek, içinde ters yargılı maddeler de barındıran güncel bir ölçek olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine ilişkin tutumları ise Ocak ve Karakuş (2015) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutum Ölçeği” aracılığıyla toplanmıştır. İlgili ölçek 20 maddelik, likert tipi bir ölçektir. Ölçek üç boyutlu olarak yapılandırılmıştır, bu boyutlar; farkındalık, etki ve çekingenlik olarak belirlenmiştir.

Son olarak araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adayları hakkında bilgi toplamak amacıyla “Kişisel Bilgilendirme Formu” kullanılmıştır.

3.4 Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Veri toplama aracında yer alan değişkenlerin analizinde parametrik veya non-parametrik testlerin kullanımının durumunun belirlenmesi için dağılım normalliği testi gerçekleştirilmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek, verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Yapılan test sonucunda dağılımın normal olduğu sonucuna ulaşılmış ve alt problemlere ait verilerin analiz edilmesinde Bağımsız Örneklem İçin t-Testi (Independent Samples t-Test) ve Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) testi ile analizler gerçekleştirilmiştir. Buna göre “cinsiyet” değişkeninin analizinde Bağımsız Örneklem için t-Testi, “sınıf, kardeş sayısı, mezun olunan lise türü, aile ikâmet yeri, aile aylık ortalama geliri, aile yapısı, aile tutumu, öğretmenlik mesleğini seçme sebebi, sosyal medyada geçirdiği süre, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu,

anne meslek ve baba meslek” değişkenlerinin analizinde ise Tek Yönlü Varyans Analizi kullanılmıştır. Tek Yönlü Varyans Analizin’de meydana gelen farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır. Sosyal Bilgiler öğrencilerinin iletişim becerileri ile tartışma tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için ise Korelasyon analizi uygulanmıştır.

İletişim becerileri ölçeği Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.705; tartışma becerileri tutum ölçeği Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.871 olarak hesaplanmıştır.

3.5 Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırmanın geçerliliğini arttırmak için iki farklı ölçek görüşüne başvurulmuştur. İletişim becerilerinin tespiti amacıyla kullanılacak olan ölçek 36 maddelik likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin her bir boyutunun (faktörünün) Cronbach alfa katsayısı kabul edilebilir düzey olan 0.70'den büyük; ölçeğin tümüne ait güvenilirlik katsayısı ise 0,89'dur. ‘Ayrıca ölçeğe ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılarak alternatif modeller arasından en çok hangisinin veri tarafından desteklendiği ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre birinci düzey DFA modelinin ikinci düzey DFA modeline göre daha iyi bir model olduğuna tespit edilmiştir’ (Akkuzu ve Akkaya, 2014, s.112).

Öğretmen adaylarının tartışma tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılan ölçek ise 57 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir.

Ölçeğin örneklem oluşturma uygunluğu ölçümü değerinin 0.867 olduğuna, yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla yapılan faktör analizi sonucunda ölçek maddeleri faktör yüklerinin 0.59 ile 0.76 arasında değiştigi, güvenilirlik çalışması için hesaplanan, iç tutarlık katsayı (Cronbach alpha) değerinin 0.865 olduğuna görülmüştür. Yapılan faktör analizi sonucuna göre ölçek üç boyutlu olarak yapılandırılmıştır, bu boyutlar; farkındalık, etki ve çekingenlik olarak belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bulgular, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Ocak ve Karakuş, 2015, s.52).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına yönelik iletişim beceri düzeyleri belirlenmiştir. Buna göre elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda Tablo 1’de yer alan bulgulara ulaşılmıştır.

4.1 Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 1

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin Bulgular

İletişim Becerileri Ölçeği	n	$\bar{x}$	Düzye
Toplam Puan Ortalaması	537	3.28	Orta

İletişim becerileri ölçeğindeki sorulara Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında “Çok Düşük (Kesinlikle Katılmıyorum) ($1.00 < \bar{X} \leq 1.80$), Düşük (Katılmıyorum) ($1.81 < \bar{X} \leq 2.60$), Orta (Kararsızım) ($2.61 < \bar{X} \leq 3.40$), Yüksek (Katılıyorum) ($3.41 < \bar{X} \leq 4.20$), Çok Yüksek (Tamamen Katılıyorum) ($4.21 < \bar{X} \leq 5.00$)” aralıkları temel alınmıştır.

Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının orta düzeyde ($\bar{X} = 3.28$ (Kararsızım) ($2.61 < \bar{X} \leq 3.40$), olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgudan hareketle Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin “orta” düzeyde olduğu ifade edilebilir.

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine ilişkin tutum düzeyleri belirlenmiştir. Buna göre elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda Tablo 2’de yer alan bulgulara ulaşılmıştır.

4.2 İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 2

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bulgular

Tartışma Becerileri Tutum Ölçeği	n	$\bar{x}$	Düzye
Toplam Puan Ortalaması	537	3.73	Yüksek

Tartışma becerileri ölçeğindeki sorulara Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre aritmetik ortalama puanlarının hesaplanmasında “Çok Düşük (Kesinlikle Katılmıyorum) ($1.00 < \bar{X} \leq 1.80$), Düşük (Katılmıyorum) ($1.81 < \bar{X} \leq 2.60$), Orta (Kararsızım) ($2.61 < \bar{X} \leq 3.40$), Yüksek (Katılıyorum) ($3.41 < \bar{X} \leq 4.20$), Çok Yüksek (Tamamen Katılıyorum) ($4.21 < \bar{X} \leq 5.00$)” aralıkları temel alınmıştır.

Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerileri ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde ($\bar{X} = 3.73$ (Katılıyorum) ($3.41 < \bar{X} \leq 4.20$), olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgudan hareketle Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutumlarının “yüksek” düzeyde olduğu ifade edilebilir.

4.3 Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 3

Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Kadın	383	118.13	8.63	535	0.83	934
Erkek	154	118.21	11.99			

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı [$t_{(535)}=0.83$; $p>.05$] tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinde cinsiyetin etkili olmadığını göstermektedir.

4.4 Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 4

Cinsiyet Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Bağımsız t-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	sd	t	p
Kadın	383	74.04	10.03	535	1.719	0.86
Erkek	154	75.81	12.31			

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutum düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı [$t_{(535)}=1.719$; $p>.05$] tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgu, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutum düzeylerinde cinsiyetin etkili olmadığını ortaya koymaktadır.

4.5 Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 5

Sınıf Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Sınıf	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
1. Sınıf	146	119.64	10.90	Gruplar Arası	791.406	3	263.802	2.830	0.38*
2. Sınıf	137	117.78	8.39	Gruplar İçi	49672.073	533	93.193		
3. Sınıf	127	116.34	8.76	Toplam	50463.479	536			
4. Sınıf	127	118.66	10.24						
Toplam	537	118.15	9.70						

* $p<.05$

Tablo 5'te Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(3-533)}= 2.830$. $p<.05$]. Meydana gelen farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır.

1.sınıfta öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin 3. sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarına göre istatistiksel olarak anlamlı ve yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.6 Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 6

Sınıf Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Sınıf	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
1. Sınıf	146	73.55	10.17	Gruplar Arası	597.819	3	199.273	1.731	.160
2. Sınıf	137	74.40	11.06	Gruplar İçi	61363.123	533	115.128		
3. Sınıf	127	74.04	11.02	Toplam	61960.942	536			
4. Sınıf	127	76.36	10.70						
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 6’da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir [$F_{(3-533)} = 1.731$, $p > .05$]. Elde edilen bulgu, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutumlarında öğrenim gördükleri sınıf düzeyinin herhangi bir etkisinin olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

4.7 Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 7

Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
0	22	116.00	7.28	Gruplar Arası	180.289	4	45.072		
1	112	117.89	9.69	Gruplar İçi	50283.189	532	94.517		
2	153	118.66	9.89	Toplam	50463.479	536		.477	.753
3	134	118.48	9.70						
4 +	116	117.77	9.96						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 7’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kardeş sayısı değişkeni ile iletişim becerileri düzeyleri arasındaki durum incelenmiştir. Buna göre gerçekleştirilen *One-Way ANOVA* analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(4-536)} = .477$, $p > .05$].

4.8 Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 8

Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Kardeş Sayısı	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
0	22	74.09	12.79	Gruplar Arası	217.435	4	54.359		
1	112	75.31	10.71	Gruplar İçi	61743.508	532	116.059		
2	153	73.98	10.70	Toplam	61960.942	536		.468	.759
3	134	74.01	10.70						
4 +	116	75.27	10.62						
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 8’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kardeş sayısı değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasındaki istatistiksel olarak bir ilişki olup olmadığına

bakılmıştır. Verilerin gerçekleştirilen *One-Way ANOVA* testi ile analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir [$F_{(4-536)} = .468$, $p > .05$]. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kardeş sayısının tartışma becerileri tutum düzeylerine herhangi bir etkisinin olmadığı ifade edilebilir.

4.9 Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 9

Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Lise Türü	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Anadolu	362	117.77	9.85	Gruplar Arası	255.679	3	85.226		
Meslek	44	117.84	7.97	Gruplar İçi	50207.799	533	94.198		
İmam Hatip	68	118.88	9.99	Toplam	50463.479	536		.905	.439
Diğer	63	119.76	9.66						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 9’da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile iletişim becerileri düzeyleri arasındaki istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre ölçeğe uygulanan *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(3-536)} = .905$, $p > .05$]. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerine mezun oldukları lise türünün anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.10 Onuncu Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 10

Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Lise Türü	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Anadolu	362	74.35	10.51	Gruplar Arası	267.159	3	89.053		
Meslek	44	76.89	11.41	Gruplar İçi	61693.783	533	115.748		
İmam Hatip	68	74.51	10.18	Toplam	61960.942	536		.769	.512
Diğer	63	74.11	12.23						
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 10’da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasındaki istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre ölçeğe uygulanan *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(3-536)} = .769$, $p > .05$]. Elde edilen bu sonuç doğrultusunda Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutumlarına mezun oldukları lise türünün anlamlı bir etkisinin olmadığı dile getirilebilir.

4.11 On Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 11

Aile İkamet Yeri Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Aile İkamet Yeri	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Büyükşehir	234	118.76	8.34	Gruplar Arası	704.374	4	176.093		
İl	99	117.08	10.79	Gruplar İçi	49759.105	532	93.532		
İlçe	127	118.90	10.30	Toplam	50463.479	536		1.883	.112
Kasaba	19	113.58	8.48						
Köy	58	117.38	11.43						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 11’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ailelerinin ikâmet ettiği yerleşim birimi ile iletişim becerileri düzeyleri arasındaki durum incelenmiştir. *One-Way ANOVA* analizinden elde edilen bulguya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ailelerinin ikâmet ettiği yerleşim birimi ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$F_{(4-536)} = 1.883$, $p > .05$].

4.12 On İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 12

Aile İkamet Yeri Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Aile İkamet Yeri	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Büyükşehir	234	75.01	11.06	Gruplar Arası	798.319	4	199.580		
İl	99	72.80	9.97	Gruplar İçi	61162.624	532	114.967		
İlçe	127	75.87	10.19	Toplam	61960.942	536		1.736	.141
Kasaba	19	71.37	12.81						
Köy	58	73.83	10.98						
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 12’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ailelerinin ikâmet ettiği yerleşim birimi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. *One-Way ANOVA* analizinden elde edilen bulguya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ailelerinin ikâmet ettiği yerleşim birimi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$F_{(4-536)} = 1.736, p > .05$]. Elde edilen bulgu, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerileri tutumlarında aile ikâmet yerinin etkisinin olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

4.13 On Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 13

Aile Gelir Oranı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Aile Geliri	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Çok düşük	6	121.50	5.28	Gruplar Arası	131.964	4	32.991		
Düşük	45	117.55	7.17	Gruplar İçi	50331.515	532	94.608		
Orta	342	117.98	9.87	Toplam	50463.479	536		.349	.845
İyi	131	118.69	10.07						
Çok iyi	13	117.92	8.39						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 13'te Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir oranı değişkeni ile iletişim becerileri arasındaki istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre ölçeğe uygulanan *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir oranı ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(4-536)} = .349$, $p > .05$].

4.14 On Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 14

Aile Gelir Oranı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Aile Geliri	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Çok düşük	6	74.50	12.80	Gruplar Arası	856.792	4	214.198		
Düşük	45	78.64	8.71	Gruplar İçi	61104.150	532	114.857		
Orta	342	74.20	10.60	Toplam	61960.942	536		1.865	.115
İyi	131	74.24	11.33						
Çok iyi	13	72.61	12.76						
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 14'te Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir oranı değişkeni ile tartışma becerileri tutumları arasında istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre ölçeğe uygulanan *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir oranı ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(4-536)} = 1.865$, $p > .05$].

4.15 On Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 15

Aile Yapısı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Aile Yapısı	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Çekirdek	444	118.01	9.45	Gruplar Arası	82.883	2	41.441		
Geniş	70	119.16	11.71	Gruplar İçi	50380.596	534	94.346	.439	.645
Parçalanmış	23	117.74	7.88	Toplam	50463.479	536			
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 15'te Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile yapısı değişkeni ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. *One-Way ANOVA* analizi neticesinde edilen bulguya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile yapısı ile iletişim becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(2-536)} = .439$, $p > .05$].

4.16 On Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 16

Aile Yapısı Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Aile Yapısı	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Çekirdek	444	74.58	10.89	Gruplar Arası	95.831	2	47.916	.414	.661
Geniş	70	73.81	9.52	Gruplar İçi	61865.111	534	115.852		
Parçalanmış	23	76.13	11.88	Toplam	61960.942	536			
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 16’da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile yapısı değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. *One-Way ANOVA* analizi neticesinde edilen bulguya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile yapısı ile tartışma becerileri tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(2-536)} = .414, p > .05$].

4.17 On Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 17

Aile Tutumu Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Aile Tutumu	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Demokratik	277	118.19	10.34	Gruplar Arası	334.654	4	83.663	.888	.471
Koruyucu	216	117.99	8.73	Gruplar İçi	50128.825	532	94.227		
İlgisiz	16	122.19	9.19	Toplam	50463.479	536			
Düşmanca	2	114.50	10.61						
Dengesiz	26	116.88	10.61						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 17’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile tutumları ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile tutumları ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(4-536)}=.888$. $p>.05$].

4.18 On Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 18

Aile Tutumu Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Aile Tutumu	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Demokratik	277	75.63	11.08	Gruplar Arası	853.730	4	213.432	1.858	.116
Koruyucu	216	73.23	10.11	Gruplar İçi	61107.213	532	114.863		
İlgisiz	16	75.50	12.28	Toplam	61960.942	536			
Düşmanca	2	80.50	10.60						
Dengesiz	26	72.92	10.71						
Toplam	537	74.54	10.75						

Tablo 18’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile tutumları ile tartışma becerileri tutumları arasında herhangi istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile tutumları ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(4-536)}= 1.858$. $p>.05$].

4.19 On Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 19

Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedeni Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Meslek Seçimi	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Puan	175	117.62	10.39	Gruplar Arası	828.425	2	414.213		
Sevgi	315	117.85	8.97	Gruplar İçi	49635.053	534	92.950	4.456	.012*
Aile İsteği	47	122.14	11.00	Toplam	50463.479	536			
Toplam	537	118.15	9.70						

*p<.05

Tablo 19’da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedeni değişkeni ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. *One-Way ANOVA* analizi neticesinde edilen bulguya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedeni değişkeni ile iletişim becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(2-536)} = 4.456, p < .05$]. Meydana gelen farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Buna göre, öğretmenlik mesleğini ailesi istediği için tercih eden Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının puanı yettiği için ve öğretmenlik mesleğini sevdiği için seçen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre iletişim becerilerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.20 Yirminci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 20

Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedeni Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Meslek Seçimi	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Puan	175	72.77	10.73	Gruplar Arası	989.529	2	494.764		
Sevgi	315	75.67	10.67	Gruplar İçi	60971.413	534	114.179	4.333	.014*
Aile İsteği	47	73.70	10.65	Toplam	61960.942	536			
Toplam	537	74.54	10.75						

*p<.05

Tablo 20’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedeni değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. *One-Way ANOVA* analizi neticesinde edilen bulguya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedeni değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(2-536)} = 4.333$, $p < .05$]. Meydana gelen farkın hangi gruplar arasında olduğunun belirlenmesi için çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi uygulanmıştır. Buna göre, öğretmenlik mesleğini sevdiği için seçen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının puanı yettiği için seçen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre tartışma becerilerine yönelik tutumlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.21 Yirmi Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 21

Sosyal Medyada Geçirdiği Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Sosyal Medya Süresi	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
0-2 Saat	54	118.98	10.35	Gruplar Arası	196.334	5	3.267		
2-4 Saat	173	118.53	9.06	Gruplar İçi	50267.144	531	94.665		
4-6 Saat	181	117.98	9.92	Toplam	50463.479	536			
6-8 Saat	90	117.19	9.61					.415	.839
8-10 Saat	33	118.79	10.26						
Daha Fazla	6	115.83	14.94						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 21’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyada geçirdikleri süre ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyada geçirdikleri süre ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(5-536)} = .415$, $p > .05$].

4.22 Yirmi İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 22

Sosyal Medyada Geçirdiği Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Sosyal Medya Süresi	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
0-2 Saat	54	76.11	11.44	Gruplar Arası	500.640	5	100.128		
2-4 Saat	173	74.42	11.15	Gruplar İçi	61460.302	531	115.744		
4-6 Saat	181	74.13	10.36	Toplam	61960.942	536			
6-8 Saat	90	73.61	10.59					.865	.504
8-10 Saat	33	76.91	9.77						
Daha Fazla	6	78.00	12.57						
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 22’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyada geçirdikleri süre ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyada geçirdikleri süre ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(5-536)} = .865$, $p > .05$]. Buna göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyada geçirdiği sürenin tartışma becerileri tutumlarına anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.23 Yirmi Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 23

Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Okuryazar Değil	25	117.92	7.13	Gruplar Arası	496.192	6	82.699		
Okuryazar	22	116.41	12.05	Gruplar İçi	49967.286	530	94.278		
İlkokul	223	118.01	9.69	Toplam	50463.479	536		.877	.511
Ortaokul	120	119.36	9.98						
Lise	108	116.96	9.04						
Üniversite	37	119.62	10.87						
Lisansüstü	2	121.00	.00						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 23'te Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre One-Way ANOVA analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(6-536)} = .877$, $p > .05$]. Elde edilen bulgu, anne eğitim düzeyinin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerine istatistiksel bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.24 Yirmi Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 24

Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Okuryazar Değil	25	74.48	10.62	Gruplar Arası	344.575	6	57.429		
Okuryazar	22	74.00	15.34	Gruplar İçi	61616.367	530	116.257		
İlkokul	223	74.25	10.22	Toplam	61960.942	536		.494	.813
Ortaokul	120	74.20	10.71						
Lise	108	75.01	10.30						
Üniversite	37	76.83	12.35						
Lisansüstü	2	68.00	16.97						
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 24'te Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(6-536)} = .494$, $p > .05$]. Elde edilen bulgu, anne eğitim düzeyinin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerileri tutum düzeylerine istatistiksel bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.25 Yirmi Beşinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 25

Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Okuryazar Değil	2	111.50	2.12	Gruplar Arası	376.479	6	62.746		
Okuryazar	10	117.40	11.81	Gruplar İçi	50087.000	530	94.504		
İlkokul	137	118.06	9.09	Toplam	50463.479	536		.664	.679
Ortaokul	139	117.38	9.48						
Lise	160	118.37	10.14						
Üniversite	87	119.21	10.09						
Lisansüstü	2	125.00	8.48						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 25'te Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığına ilişkin uygulanan *One-Way ANOVA* analizinde aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(6-536)} = .664, p > .05$]. Elde edilen bulgu, baba eğitim düzeyinin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerine istatistiksel bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.26 Yirmi Altıncı Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 26

Baba Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Eğitim Düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
Okuryazar Değil	2	70.00	19.80	Gruplar Arası	504.524	6	84.087		
Okuryazar	10	69.60	11.08	Gruplar İçi	61456.418	530	115.956		
İlkokul	137	75.18	10.84	Toplam	61960.942	536		.725	.629
Ortaokul	139	74.95	10.23						
Lise	160	73.94	10.55						
Üniversite	87	74.85	11.53						
Lisansüstü	2	68.50	20.51						
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 26’da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. *One-Way ANOVA* analizine göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(6-536)} = .725, p > .05$]. Elde edilen bulgu, baba eğitim düzeyinin Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerileri tutum düzeylerine istatistiksel bir etkisinin olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

4.27 Yirmi Yedinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 27

Anne Meslek Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Meslek	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
İşsiz	29	119.45	11.34	Gruplar Arası	366.208	5	73.242		
İşçi	35	118.54	10.93	Gruplar İçi	50097.271	531	94.345		
Memur	29	119.65	9.39	Toplam	50463.479	536		.776	.567
Serbest Meslek	10	120.90	5.22						
Emekli	25	115.60	7.83						
Ev Hanımı	409	118.01	9.68						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 27’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne meslek değişkeni ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Buna göre *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne meslekleri ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(5-536)} = .776$, $p > .05$].

4.28 Yirmi Sekizinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 28

Anne Meslek Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Meslek	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
İşsiz	29	75.38	11.70	Gruplar Arası	622.178	5	124.436		
İşçi	35	72.46	10.66	Gruplar İçi	61338.764	531	115.516		
Memur	29	73.34	13.45	Toplam	61960.942	536		1.077	.372
Serbest Meslek	10	72.00	14.54						
Emekli	25	71.36	10.95						
Ev Hanımı	409	75.01	10.36						
Toplam	537	74.54	10.75						

Tablo 28’de Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne meslek değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı incelenmiş ve uygulanan *One-Way ANOVA* analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(5-536)} = .1.077$, $p > .05$]. Buna göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne meslek durumlarının tartışma becerileri tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.29 Yirmi Dokuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 29

Baba Meslek Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Meslek	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
İşsiz	7	119.71	8.03	Gruplar Arası	729.487	5	145.897		
İşçi	128	118.27	10.67	Gruplar İçi	49733.991	531	93.661		
Memur	65	120.98	11.18	Toplam	50463.479	536		1.558	.170
Serbest Meslek	137	117.03	7.98						
Emekli	181	117.86	9.71						
Diğer	19	118.00	8.27						
Toplam	537	118.15	9.70						

Tablo 29’da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba meslek değişkeni ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Buna göre *One-Way ANOVA* analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba meslekleri ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(5-536)} = 1.558$, $p > .05$].

4.30 Otuzuncu Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 30

Baba Meslek Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerileri Tutum Düzeylerine İlişkin One-Way ANOVA Sonuçları

Meslek	n	$\bar{x}$	Ss		KT	sd	KO	F	p
İşsiz	7	72.14	12.60	Gruplar Arası	825.049	5	165.010		
İşçi	128	74.69	12.18	Gruplar İçi	61135.893	531	115.134		
Memur	65	73.75	11.23	Toplam	61960.942	536		1.433	.211
Serbest Meslek	137	73.06	9.92						
Emekli	181	76.07	10.10						
Diğer	19	73.53	9.18						
Toplam	537	74.55	10.75						

Tablo 30’da Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba meslek değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı incelenmiş ve uygulanan *One-Way ANOVA* analizinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir [$F_{(5-536)} = .1.433$. $p > .05$]. Buna göre, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba meslek durumlarının tartışma becerileri tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.30 Otuz Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Tablo 31

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Tartışma Becerileri Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişki İçin Hesaplanan Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Sonuçları

		İletişim Becerileri	Tartışma Becerileri Tutumu
İletişim Becerileri	Pearson Korelasyon (r)	1	.141
	p		.001**
	n	537	537
Tartışma Becerileri Tutumu	Pearson Korelasyon (r)	.141	1
	p	.001**	
	n	537	537

**p<.01

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ölçeğinden ve tartışma becerileri ölçeğinden elde edilen toplam puanlar arasında ($r=.141; p=.001 \leq .05$) istatistiksel açıdan pozitif yönlü anlamlı düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Korelasyon puan değerinin hesaplanmasında; .0-.30 arası zayıf. .30-.70 arası orta. .70-1.00 arası güçlü bir ilişkinin olduğunu ifade etmektedir (İlhan, 2022). Araştırmanın bulgusundan hareketle Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri ve tartışma becerileri tutum düzeylerinin birbirini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümünde araştırma bulgularına dayalı olarak elde edilen sonuçlar ve bu çalışmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak çeşitli önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

5.1.1 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerine İlişkin Sonuçlar

İletişim becerileri ölçeğindeki sorulara öğretmen adaylarının verdikleri cevaplara göre iletişim becerilerinin “orta” düzey olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının iletişim becerileri incelenirken, adaylar orta ve yüksek düzey olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır. Düşük iletişim düzeyine sahip bir aday bulunmadığı için, öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin yeterli olduğu söylenebilir. Bu durumun birkaç olası nedeni vardır. Öncelikle, öğretmen adaylarının eğitim programları, iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli etkinlikler ve stratejiler içermektedir, bu da adayların genel olarak orta veya yüksek düzeyde iletişim becerilerine sahip olmalarını sağlar. Kişisel ilgi ve motivasyon da önemli bir rol oynar; adaylar, öğretim ve eğitim alanına olan ilgileri nedeniyle iletişim becerilerini geliştirmek için çaba göstermiş olabilirler. Ayrıca, uygulamalı deneyimler ve

stajlar sırasında adaylar, iletişim becerilerini pratikte geliştirme fırsatı bulurlar. Bu nedenlerle, düşük iletişim becerilerine sahip adayların bulunmaması ve adayların genel olarak yeterli iletişim becerilerine sahip olmaları anlaşılabilir bir durumdur. Dilber ve Akhan (2019), Ocak ve Erşen (2015), Pehlivan (2005), Beyaz, Alıncak ve Ataş (2022), Dilekman, Başçı ve Bektaş (2008), Uygun ve Arıkan (2019), Tümkaya (2011), Çetinkaya (2011), Başer, Kırlioğlu ve Kalaycı Kırlioğlu (2014), Ocak, Karakuş ve Ocak (2018) yapmış oldukları çalışmalarda öğretmen adaylarının iletişim becerileri yüksek olarak belirlenmiştir.

5.1.2 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerine İlişkin Sonuçlar

Elde edilen bu bulgular doğrultusunda, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutumlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durumun birkaç olası nedeni vardır. Öncelikle, Sosyal Bilgiler öğretmenliği programları genellikle eleştirel düşünme ve tartışma becerilerini geliştirmeye yönelik kapsamlı modüller ve aktiviteler içerir. Bu eğitim içeriği, adayların tartışmaya olan olumlu tutumlarını destekleyebilir ve yüksek bir tutum geliştirmelerine katkıda bulunabilir. Ayrıca, Sosyal Bilgiler alanında eğitim gören adaylar, tartışma ve analiz gibi düşünsel becerilere ilgi duyan bireylerdir, bu da kişisel ilgi ve motivasyonlarını artırarak tartışma becerilerine yönelik yüksek bir tutum geliştirmelerine yol açabilir. Meslek seçimleri ve öğretmenlik hedefleri, adayların tartışma ve eleştirel düşünmeyi mesleklerinde etkili bir şekilde kullanma isteğini yansıtabilir. Ayrıca, program kapsamındaki uygulamalı çalışmalar ve grup tartışmaları, adayların bu becerileri pratikte geliştirmelerine fırsat tanır ve tartışmaya yönelik olumlu tutumlarını pekiştirebilir. Etkileşimli öğretim yöntemleri de tartışma becerilerini geliştirme sürecinde önemli bir rol oynayabilir. Bu nedenlerle, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine

yönelik yüksek tutumları anlaşılabilir bir durumdur. Ocak ve Karakuş (2015) yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumlarını, farkındalık boyutunda "katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" düzeylerinde yüksek bulmuştur. Bu da adayların tartışmanın olumlu etkilerine dair olumlu bir tutum sergilediklerini gösterir. Ancak, etki ve çekingenlik boyutlarında ise adayların tutumları "karasızım" düzeyindedir. Bu, öğretmen adaylarının tartışma sürecinde karşılaşılabilecekleri olumsuz durumlardan etkilenme ve tartışma ortamlarına girme konusunda tereddüt yaşadıklarını, dolayısıyla tartışmanın olumsuz sonuçlara neden olabileceği yönündeki endişelerini yansıtmaktadır.

5.1.3 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonucun elde edilmesi normal olarak karşılanabilir. Çünkü öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin gelişkin olması cinsiyet değişkenine bağlı olmaksızın gereklidir. Ek olarak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının benzer eğitim süreçlerinden geçmeleri de bu sonucun elde edilmesinde etkili olmuş olabilir. Yine bu sonucu destekleyen bir diğer sebep öğretmen adaylarının benzer sosyal çevrelere sahip olmaları olabilir. Aralarında çok yaş farkı bulunmayan, birbirlerine yakın çevrelerde benzer eğitimleri alan öğretmen adayları cinsiyet değişkeninden bağımsız olarak ortak ve benzer iletişim becerileri geliştirmiş olabilirler. Dilber ve Akhan (2019), Dilekman, Başçı ve Bektaş (2008), Tümkaya (2011) ve Çetinkaya (2011)'da farklı bölümlerde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının iletişim becerilerinde cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olmadığını gözlemlemişlerdir. Söz konusu çıktılar gerçekleştirilmiş bu çalışmada elde edilen sonuçla örtüşmektedir.

5.1.4 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutum düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuç, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının eğitim süreçlerinde tartışma kültürü ve eleştirel düşünme becerileri açısından gelişimlerini destekleyen benzer eğitimleri almalarından kaynaklanabilir. Farklı bir sebep olarak yine toplumsal cinsiyet rollerinin günümüzde birbirine daha yakın olması sonucu desteklemiş olabilir. Ek olarak tartışmaya yönelik tutumlar bireysel farklılıklar temelinde değişebilmektedir. Cinsiyet değişkeninden önce kişinin tartışmaya açık olması, kendine güveni, merakı gibi özellikleri cinsiyetten bağımsız bireylerin tartışmaya yönelik tutumlarını belirlemelerinde etkili olmuş olabilir. Ocak ve Karakuş (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları üzerinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç erkek öğretmen adaylarının lehine olup, nedeninin ise toplumumuzdaki geleneksel rol dağılımından ileri gelebileceği düşünülmüştür.

5.1.5 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim görmekte olduğu sınıf seviyesi ile iletişim becerileri düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu anlamlı fark 1.sınıfların lehine sonuç vermiştir. Elde edilen sonuçlara göre 1.sınıf öğrencilerinin 3.sınıf öğrencilerine göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun örneklem grubundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu araştırmada olduğu gibi Ocak ve Erşen (2015), Çetinkaya (2011), Başer, Kırlioğlu ve Kalaycı Kırlioğlu (2014) da çalışmalarında 1. sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin daha gelişkin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Pehlivan (2005) ve Tümkeya (2011) çalışmalarında

tam tersi bir sonuca ulaşarak sınıf seviyesi arttıkça iletişim becerilerinin de arttığı sonucuna ulaşmıştır. Dilekman, Başçı ve Bektaş (2008) ise çalışmalarına sınıf seviyesi ve iletişim becerileri arasında anlamlı bir farka ulaşmamışlardır.

5.1.6 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Sınıf Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Bu farkı ortadan kaldıran etkenlerin arasında öğretmen adaylarının almış / alıyor oldukları eğitimde kullanılan yöntem ve stratejilerinin tüm sınıf seviyelerinde benzer olması olabilir. Öğretmen adaylarının eğitim programlarında tartışmayı teşvik eden öğretim stratejilerine yer verilmesi benzer tutumların geliştirilmesinde rol oynamış olabilir. Ayrıca öğretmen adaylarının kişisel deneyimleri, sosyal çevreleri, bakış açıları arasındaki farklılık tartışmaya yönelik tutumlarının şekillendirebilir. Bu durumda sınıf seviyesi değişkeninin bu tutumların belirlenmesinde etkin olmadığı söylenebilir.

5.1.7 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kardeş sayısı değişkeni ile iletişim becerileri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç, bireylerin kişisel deneyimleri, karakteristik özellikleri, eğitim geçmişleri ve çevresiyle olan etkileşimlerinin, iletişim becerileri düzeyinde kardeş sayısından daha belirleyici olmasından kaynaklanabilir. Yine her aile dinamiğinin farklı olması ve bireylerin aile içindeki rolleri kardeş sayısının doğrudan bir etki yaratmamasına yol açmış olabilir. Ek olarak, günümüzde bireylerin iletişim becerileri yalnızca aile içinde değil, okulda ve sosyal çevrede gerçekleştirilen etkileşimler yoluyla şekillenebilmektedir.

Bu nedenle söz konusu etkenler kardeş sayısının iletişim becerisi üzerindeki etkisini gölgelemiş olabilir. Uygun ve Arıkan (2019) da yapmış oldukları çalışmada öğretmen adaylarının kardeş sayılarının iletişim becerilerini anlamlı bir şekilde farklılaştırmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ortaya çıkan bu durum, bu çalışmada elde edilen bulgularla örtüşmektedir.

5.1.8 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kardeş sayısı değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasındaki istatistiksel olarak bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Sonuç olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç tartışmaya yönelik tutumların oluşumunda kişilik özellikleri, aile dinamiği farklılıkları, sosyal çevre, kültürel ve toplumsal normlar ve alınan eğitimlerin değişkenliğinden kaynaklanıyor olabilir. Tartışabilme becerisi kişinin özgüvenli olması, açık fikirli olması, empati kurabilmesi, ikna yeteneğine sahip olabilmesi gibi kişisel özelliklerine göre başkalık gösterebilir. Kardeş sayısı değişkeni bu özelliklerin yanında belirleyici özelliğini kaybedebilir. Yine farklı kardeş sayısına sahip olsalar da ailelerin çocuklarına tartışma becerisi kazandırma konusunda yaklaşımları benzerlik göstermeyebilir. Aynı şekilde bireyin sosyal çevresi ve yetiştiği kültür de tartışmaya olan bakış açısını şekillendirebilir. Son olarak öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları aldıkları eğitimler ve elde ettikleri deneyimler sırasında oluşmuş olabilir. Bu süreçte alınan eğitim ve edinilen deneyimler, kardeş sayısından bağımsız olarak daha belirleyici olabilir.

5.1.9 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile iletişim becerileri düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı bir fark bulunamamıştır. Elde edilen bu sonuca mezun olunan lise türünün etki etmemesinin birkaç olası nedeni olabilir. Bunlar üniversite eğitimi, bireysel faktörler, lise eğitim müfredatındaki benzerlikler, sosyal ve kültürel ortamlar olarak sıralanabilir. Öncelikle üniversite eğitiminin öğretmen adaylarının iletişim becerilerini geliştirmeleri adına önemli bir adım olduğu ve lise eğitimine göre daha kapsayıcı bir eğitim olduğu söylenebilir. Bir diğer neden olan bireysel faktörler, öğretmen adaylarının iletişim kurmaya istekli olmaları, motivasyonları, özgüvenli oluşları gibi çeşitli noktalarda değişkenlik gösterebilmektedir. Bu nedenle, öğretmen adaylarının iletişim becerilerini etkileyen faktör mezun oldukları lise türü değil, sahip oldukları bireysel özellikler olabilir. Bir sonraki neden ise lise eğitim müfredatındaki benzerliklerdir. Lise eğitim müfredatındaki benzerlikler, farklı lise türlerinde iletişim becerilerini geliştiren özel müfredat ve aktiviteler olmadığında etkisiz kalabilir. Çoğu lise, temel iletişim becerilerini geliştiren ders ve etkinliklere sahiptir, bu nedenle öğrenciler farklı lise türlerinden mezun olsalar da benzer iletişim becerilerine sahip olabilirler. Son neden ise öğretmen adaylarının lise eğitimlerini tamamlarken içlerinde bulunduğu sosyal ve kültürel ortamlardır. Öğretmen adaylarının aileleri, arkadaş grupları veya yaşadıkları çevrenin durumu iletişim becerileri üzerinde mezun oldukları lise türünden daha etkili olmuş olabilir. Ocak ve Erşen (2015) de yapmış oldukları çalışmada bu çalışmada elde edilen sonuca paralel olarak öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

5.1.10 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Mezun Olunan Lise Türü Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türü ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi sonucunda bulgulardan yola çıkılarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumlarına mezun oldukları lise türünün etki etmemesinin olası birkaç nedeni olabilir. Bu nedenler arasında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme yeteneklerindeki farklılıkların, tartışmaya yönelik tutumlarının temel belirleyicisi olması yer alabilir. Çünkü tartışmanın temelinde yer alan eleştirel düşünme becerisi kişilere bilgiyi analiz etme ve farklı bakış açılarından değerlendirebilme imkânı sunar. Böylelikle kişiler tartışma aracılığıyla kendilerini ifade edebilir ve karşı tarafı etkileyebilirler. Buna karşın mezun olunan lise türü ise eleştirel düşünme becerisi gibi kişinin tartışma yeteneklerini temelden etki eden bir faktör olmayabilir. Lise eğitiminde tartışma kültürünü geliştirmeye yönelik etkinlikler yoksa kişiler tartışma becerilerini verilen eğitimle geliştiremeyebilir. Bir başka neden olarak Türkiye’de farklı lise türlerinin müfredatları ve eğitim şekilleri arasındaki farklılıkların azalması gösterilebilir. Öğretmen adaylarının genel anlamda benzer eğitimleri almış olması da tartışmaya yönelik tutumları üzerinde anlamlı bir fark yaratmayabilir. Ocak ve Karakuş (2015) ve Ocak, Karakuş ve Ocak (2018)’in ise yapmış olduğu çalışmalarda öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumları ve mezun oldukları lise türü arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.11 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Ailenin İkâmetgah Yeri Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ailelerinin ikâmet ettiği yerleşim birimi ile iletişim becerileri düzeyleri arasındaki durumu incelenmiştir. Sonuç olarak ise öğretmen adaylarının ailelerinin ikâmet ettiği yerleşim birimi ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel

açından anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bu sonuca ulaşılmasının birkaç nedeni olabilir. Öncelikle günümüzde kırsal ve kentsel yaşam alanları arasındaki farkın teknoloji sayesinde dengelenmesi mümkündür. İnternet ve sosyal medya aracılığıyla bilgi ve iletişim araçlarına erişimin kolaylaşması kırsal ve kentsel yaşam ayrımının azalmasına fayda sağlamış olabilir. Böylelikle öğretmen adaylarının nerede yaşadıkları iletişim becerilerine doğrudan etki etmeyebilir. Sonuca etki eden bir diğer neden ise öğretmen adaylarının almış oldukları eğitimler ve bu eğitimlerin birbirlerine benzerliğinden kaynaklanıyor olabilir. Türkiye’de özellikle ortaöğretim ve üniversite düzeyinde, ülke genelinde benzer müfredatlar ve eğitim standartları uygulanmaktadır. Bu nedenle öğretmen adaylarının ikâmet ettikleri yerden bağımsız olarak iletişim becerileri birbirine benzer olabilir. Başer, Kırlioğlu ve Kalaycı Kırlioğlu (2014) ve Uygun ve Arıkan (2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda da öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve ikâmet ettikleri yerleşim birimleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç gerçekleştirilen bu araştırmada elde edilen sonuçla örtüşmektedir. Ocak ve Erşen (2015) ile Dilber ve Akhan (2019) ise çalışmalarında öğretmen adaylarının ikâmet ettikleri yerleşim birimleri ve iletişim becerileri arasında bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.1.12 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Ailenin İkâmetgah Yeri Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının ailelerinin ikâmet ettiği yerleşim birimi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulgudan hareketle Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerileri tutumlarında aile ikâmet yerinin etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu sonuçta iletişim becerileri örneğinde olduğu gibi teknolojinin kırsal ve kentsel yaşamı dengelemesi etki etmiş olabilir. Sosyal ağlar sayesinde günümüzde kent yaşamında erişilen her şeye kırsal kesimin de erişebilmesi mümkündür. Bu durum da yaşanılan yerin tartışmaya olan etkisini ortadan kaldırmış olabilir.

Bir diğ er neden ise   ğretmen adaylarının kişisel özellikleri ve aile yapılarıdır. Eğer aile ortamında tartışma saygısızlık olarak değil, farklılıkları keşfetme fırsatı olarak de erlendiriliyorsa, kişilerin  zg ven kazanması ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesi daha kolay olur. Böylelikle yaşanılan yer de tartışmaya yönelik tutumların değerlendirilmesinde etkisiz kalabilir.

5.1.13 Sosyal Bilgiler  ğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Gelir Oranı De i kenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler  ğretmen adaylarının aile gelir oranı değişkeni ile iletişim becerileri arasındaki istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre Sosyal Bilgiler  ğretmen adaylarının aile gelir oranı ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Bu durumun sebepleri arasında Türkiye’deki eğitim sisteminin gelir durumundan bağımsız olarak benzer müfredat ve eğitim içerikleri sunması gösterilebilir. Elbette gelir durumu yüksek olan aileler daha iyi eğitim olanaklarına ulaşabilir ancak bu durum gelir seviyesi düşük olan ailelerin kalitesiz eğitim almaya mahk m oldukları anlamına gelmez. Ayrıca  ğretmen adaylarının kişisel çabaları ve kişilik özellikleri gelirden daha önemli bir rol oynayabilir. Öğretmen adaylarının teknoloji kullanımına bağlı olarak kendilerini geliştirmeye yönelik içeriklere ulaşarak kişisel anlamda iletişim becerilerine katkı sağlamış olabilir. Aynı şekilde iletişim kurmaya yatkın kişisel özelliklerine sahip olmaları da gelir durumlarının getirisini etkisizle tirmi  olabilir. Uygun ve Arıkan (2019) da çalışmalarında bu araştırmaya paralel olarak  ğretmen adaylarının iletişim becerileri ve gelir durumları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Dilber ve Akhan (2019) ise çalışmalarında bu araştırmadan farklı olarak  ğretmen adaylarının iletişim becerileri ve gelir durumları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermiştir.

5.1.14 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Gelir Oranı Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir oranı değişkeni ile tartışma becerileri tutumları arasındaki nasıl bir ilişki olabileceği incelenmiştir. Sonuç olarak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir oranı ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca ulaşılmasının nedenleri arasında eğitim sürecinde eşitleyici etkilerin olması, öğretmen adaylarının kişisel motivasyonları, teknolojiden yararlanma olanakları olarak sıralanabilir. Öncelikle tartışmaya yönelik tutumların geliştirilmesi ailenin gelir durumundan önce eğitimle kazanılabilir. Türkiye’deki eğitim müfredatlarının gelir durumu iyi olan ve gelir durumu kötü olan öğrenciler için değişiklik göstermemesi değişkenin etkisini azaltabilir. Öte yandan gelir durumu daha iyi olan aileler çocuklarının eğitimlerini özel olarak geliştirmelerine imkân sağlayabilirler. Bu durumda öğretmen adayları farklı ilkokul ve ortaöğretim eğitimlerine rağmen, üniversitede eksik tartışma becerilerini geliştirebilirler. Nitekim farklı sosyoekonomik geçmişlerden gelen öğrencilerin üniversite eğitiminde birleşmeleri, aldıkları eğitim ve katıldıkları sosyal aktivitelerle tartışma tutumları şekillenebilir. Bir diğer neden olarak kişisel motivasyon gösterilebilir. Kişinin tartışmayı gelişim aracı olarak görmesi ve bu yönde çabalaması, gelir düzeyini önemsiz kılabilir. Kişinin tartışma becerisini geliştirirken teknolojiden yararlanması da gelir düzeyini etkisizleştirebilir. Çünkü günümüzde internet ve dijital kaynaklar, farklı gelir düzeylerinden gelen bireylerin aynı bilgiye ve tartışma ortamlarına erişimini sağlayabilmektedir. Tartışma becerilerini geliştirmek isteyen herkes, çevrimiçi forumlar, video konferans araçları, çevrimiçi kurslar ve eğitimlerden yararlanarak bu alanda kendini geliştirebilir. Bu fırsat eşitliği de gelir durumunun tartışmaya yönelik tutumlar üzerindeki etkisini kısıtlayabilir.

5.1.15 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile yapısı değişkeni ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulguya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile yapısı ile iletişim becerileri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Aile yapısının iletişim becerileri üzerinde etkili olmamasının birkaç nedeni olabilir. Bunlardan ilki öğretmen adaylarının aile yapılarına bakılmaksızın eğitim süreçleri boyunca sosyal deneyim edinmeleri ve iletişim kurma fırsatları yakalamaları olabilir. Eriştikleri bu fırsatları etkili kullanabilen her öğretmen adayı aile yapılarından bağımsız olarak iletişimde başarılı olabilirler. Sonuca etki eden bir diğer neden ailelerin yapısından çok ailenin sağladıkları destek ve eğitim olanakları olabilir. İletişim becerilerinin gelişiminde çekirdek aile, geniş aile, tek ebeveynli aile dinamiklerinden çok bireyin aile içinde iletişim kurmaya cesaretlendirilmesi ve desteklenmesi önemlidir. Böylelikle aile içinde başlayan bu gelişim eğitim hayatında ve sosyal yaşantıda da artarak devam edebilir. Başer, Kırlioğlu ve Kalaycı Kırlioğlu (2014) da çalışmalarında öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve aile yapıları arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Elde edilmiş sonuç bu araştırma sonucuyla örtüşmektedir.

5.1.16 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Aile Yapısı Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile yapısı değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel olarak herhangi bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen bulguya göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile yapısı ile tartışma becerileri tutumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tartışma becerisinin kazanılmasının aile yapısından ziyade bireyin eğitim ortamı,

öğretmenlerin yaklaşımı, kişisel ilgi ve akademik çabalarına dayandığı söylenebilir. Bu nedenle öğretmen adaylarının tartışmaya yönelik tutumlarının belirlenmesinde aile yapısının etkisi olmayabilir. Ayrıca öğretmen adayları tartışma becerilerini atölye çalışmaları, münazara kulüpleri gibi eğitim ortamlarında kazanabilirler. Bu nedenle aile yapısının bu tür becerilerin gelişimi üzerinde sınırlı bir etkisi olabilir.

5.1.17 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Aile Tutumu Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile tutumları ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile tutumları ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuca etki eden nedenler sosyal çevre etkisi, eğitim eşitliği, kişisel faktörler olarak sıralanabilir. Öncelikle öğretmen adayları aileden bağımsız olarak farklı sosyal çevrelerle etkileşime girerek iletişim becerilerini geliştirme fırsatları bulurlar. Bu nedenle iletişim becerileri üzerinde aile tutumu etkisi zayıflayabilir. Bir diğer neden olan eğitim eşitliği ise eğitim sistemindeki fırsatların ve müfredatların her bireye benzer şekilde sunulması olabilir. Böylece öğretmen adayları aileleri tarafından farklı tutumlarla yetiştirilseler de benzer eğitim süreçlerinden geçerek tartışma becerilerini geliştirmiş olabilirler. Sonuca etki eden son neden ise kişisel faktörlerdir. Öğretmen adaylarının ailelerinin tutumları ne olursa olsun iletişim becerileri büyük ölçüde bireysel gelişimleriyle alakalıdır. Öğretmen adayının kendine güveni, iletişim becerilerini geliştirme isteği ve kişisel çabaları, aile tutumundan daha önemli bir rol oynayabilir.

5.1.18 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Aile Tutumu Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile tutumları ile tartışma becerileri tutumları arasında herhangi istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Sonuç olarak Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının aile tutumları ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aile tutumunun öğretmen adaylarının tartışma tutumlarını etkilememesinin birkaç olası nedeni olabilir. Bunlar bireysel farklılıklar, sosyal çevre etkisi, üniversite eğitiminin rolü olarak sıralanabilir. Öncelikle bireylerin tartışmaya yönelik tutumları kişisel ilgi alanları, karakteristik özellikleri ve deneyimlerinden büyük ölçüde etkilenebilmektedir. Bu faktörler, aile tutumundan daha baskın hale gelerek tartışma becerilerini ve tutumlarını şekillendirebilir. Bir diğer neden olan sosyal çevre etkisi ise tartışmaya yönelik tutumların inşasında önem arz etmektedir. Öğretmen adayları sosyal çevreleriyle etkileşime girerek tartışma kültürlerini geliştirebilirler. Aile tutumundan bağımsız olarak, bu sosyal etkileşimler tartışmaya yönelik tutumları etkileyebilir. Son olarak üniversite eğitimi de tartışmaya yönelik tutumların gelişiminde rol oynayabilir. Üniversite ortamındaki akademik tartışmalar, öğrencilerin eleştirel düşünme ve tartışmaya bakış açılarını olumlu yönde etkileyebilir.

5.1.19 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedeni Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri ile iletişim becerileri düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlik mesleğini seçme nedeni ile iletişim becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır. Buna göre, mesleği ailesinin isteği doğrultusunda tercih eden Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının, puanı yettiği için ya da öğretmenlik mesleğini sevdiği için tercih eden

adaylara göre iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca ulaşılmasının birkaç sebebi olabilir. Bu sebepler aile desteği, dış motivasyon etkisi, kariyer bilinci, toplumsal rol beklentileri olarak sıralanabilir. Öncelikle aileler çocuklarını küçük yaştan itibaren gözlemleyip kişisel özelliklerini fark edebilme imkânı bulabilirler. Meslek seçimi gibi hayatın önemli bir aşamasında da bu kişisel özelliklerden, faydalanabilirler. İletişim becerileri düzeyinin meslek seçimine etkisi ele alındığında aileler çocuklarının iletişime olan yatkınlığını, empati yeteneklerini, etkili konuşabilme yeterliliklerini göz önünde bulundurdukları düşünülebilir. Böylece mesleklerini ailelerinin isteği doğrultusunda seçen öğretmen adayları genel anlamda ailelerinin desteğini ve ilgisini daha fazla hissetmiş olabilirler. Bu durumda hem ailelerinin beklentilerini karşılamak hem de hissettikleri ilgi ve alakala ile iletişim becerilerini geliştirmeye daha yatkın olabilirler. Dış motivasyon etkisi ise öğretmen adaylarının meslek seçme nedenlerinde dışarıdan gelen teşviklerin etkili olduğu anlamına gelebilir. Bu motivasyon, sosyal ilişkilerde kendilerini daha iyi ifade etme, toplumda kabul görme ve ailelerinin beklentilerini karşılama çabası olarak iletişim becerilerini daha etkin kullanmalarına yol açabilir. Sonuca etki eden bir diğer neden aile yönlendirmesiyle mesleği seçen öğrencilerin, kariyer bilinci açısından mesleğe dair daha bilinçli olması olabilir. Bu bilinç, meslekte başarılı olma ve başkalarıyla daha iyi iletişim kurma becerisini geliştirmeleriyle sonuçlanabilir. Son olarak, ailesinin isteğiyle bu mesleği seçen bireyler, öğretmenlik mesleğiyle ilgili toplumsal rol beklentilerini daha fazla benimsemiş olabilirler. Bu rol, iyi bir iletişimci olmayı gerektirdiği için, bu beklentiye karşılamak adına iletişim becerilerine daha fazla önem veriyor olabilirler. Tümkiye (2011) yapmış olduğu çalışmada mesleğini isteyerek seçen öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir fark bulmuştur.

5.1.20 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Öğretmenlik Mesleğini Seçme Nedeni Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedenleri ile tartışmaya yönelik tutum düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen sonuca göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçme nedeni değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Buna göre, öğretmenlik mesleğini sevdiği için seçen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının puanı yettiği için seçen Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına göre tartışma becerilerine yönelik tutumlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca etki eden sebepler mesleki tutku, içsel motivasyon, kişisel bağlılık ve mesleki gelişim, pozitif akademik tutum olarak sıralanabilir. Öncelikle öğretmenlik mesleğini severek seçen adaylar, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği iletişim, tartışma ve eleştirel düşünme gibi becerilere daha fazla ilgi ve motivasyon gösterebilir. Bu tutku, onların tartışma becerilerini geliştirmeye yönelik daha istekli olmalarına yol açabilir. Bir diğer neden olan içsel motivasyon ise mesleği sevmekten ileri gelen bir durumdur. Mesleği sevmek, adayların tartışmaya ve tartışma ortamlarına karşı daha aktif, istekli ve etkili olmalarını sağlayabilir. Puanı yettiği için mesleği seçenler ise bu becerilere ilgi duymayabilir veya onları geliştirmeye yeterince hevesli olmayabilir. Sonuca etki eden bir diğer neden mesleğini severek seçen adayların bu alanda kendilerini daha fazla geliştirmeye istekli olmaları olabilir. Tartışma becerileri gibi öğretmenlikte önemli olan yetenekleri öğrenme ve geliştirme çabası, mesleğe olan bağlılıkla doğru orantılı olabilir. Son olarak mesleğini sevdiği için seçen adaylar akademik süreçlere daha fazla katılım gösterebilir. Bu durum da tartışma becerilerine yönelik tutumlarının daha olumlu olmasına katkıda bulunabilir.

5.1.21 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Sosyal Medya Kullanımı Süresi Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyada geçirdikleri süre ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyada geçirdikleri süre ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Sosyal medyada geçirilen süre ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark olmamasının birkaç olası nedeni olabilir. Bu nedenlerin arasında sosyal medyanın pasif kullanılması, sosyal medya iletişimi ve gerçek hayat iletişiminin farklı olması olarak sıralanabilir. Öncelikle öğretmen adaylarının sosyal medyayı kullanımı sırasında aktif iletişim ve sosyal etkileşimde bulunmaması iletişim becerilerini geliştirme açısından sınırlı bir etki yaratabilir. Bir diğer neden ise sosyal medya iletişimi ve gerçek hayat iletişimi arasındaki farktır. Bu fark sosyal medyada kullanılan dil ve iletişim tarzı, sosyal medya platformlarındaki kısa ve yüzeysel etkileşimler olarak yorumlanabilir. Bu nedenler, sosyal medyada geçirilen sürenin öğretmen adaylarının iletişim becerileri üzerinde etkisi olmamasını açıklayabilir. Ocak ve Erşen (2015), Uygun ve Arıkan (2019) yapmış oldukları çalışmalarında sosyal medyada geçirilen süre ve öğretmen adaylarının iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan sonuç bu araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir.

5.1.22 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Sosyal Medya Kullanımı Süresi Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyada geçirdikleri süre ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Ulaşılan sonuca göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının sosyal medyada geçirdikleri süre ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Sosyal medyada geçirilen süre ile Sosyal Bilgiler

öğretmen adaylarının tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmamasının birkaç olası nedeni olabilir. Bunlar sosyal medyanın kullanım amacı, tartışma becerisi etkileyen asıl etkenler, sosyal medya kullanımının tartışma ortamlarıyla bağlantısız oluşu olarak sıralanabilir. Öncelikle öğretmen adaylarının sosyal medyayı kullanmadaki amacının ne olduğu tartışma becerilerine etki edip etmediği hususunda belirleyici olacaktır. Sosyal medya eğlence, sosyalleşme, bilgi edinme amacıyla kullanılıyor olabilir. Bu da sosyal medya kullanımının tartışma tutumları üzerinde doğrudan bir etki yaratmamasına yol açabilir. Bir diğer neden ise tartışma becerilerinin daha çok bireysel akademik çabalar, üniversite eğitimi, sınıf içi etkileşimler ve sosyal çevre aracılığıyla geliştirilmesi olabilir. Bu etkenler, sosyal medyada geçirilen süreye göre daha belirleyici sayılabilir. Son olarak sosyal medya platformları, eleştirel düşünme ve yapılandırılmış tartışmalar için uygun bir ortam sunmayabilir. Dolayısıyla sosyal medya kullanım süresi, öğretmen adaylarının tartışma becerilerine anlamlı bir katkı sağlamayabilir. Ocak, Karakuş ve Ocak (2018) yapmış oldukları çalışma sonucunda, sosyal medyada geçirilen süre ile öğretmen adaylarının iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını tespit etmiştir. Elde edilen bu sonuç, bu araştırmanın sonucuyla uyum göstermektedir.

5.1.23 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Anne Eğitim Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Sonuca göre anne eğitim düzeyi seviyesini ile öğretmen adaylarının iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Anne eğitim düzeyinin öğretmen adaylarının iletişim becerileri üzerinde istatistiksel bir etkisinin olmamasının nedeni, iletişim becerilerinin daha çok bireysel deneyimler, sosyal etkileşimler ve üniversite eğitimi gibi dış faktörlerle şekillenmesidir. Öğretmen adayları, ailelerinden bağımsız olarak üniversite ortamında çeşitli

sosyal çevrelere girerek iletişim becerilerini geliştirme fırsatına sahip olurlar. Bu nedenle annenin eğitim düzeyi bu beceriler üzerinde sınırlı bir etkiye sahip olabilir. Dilber ve Akhan (2019) öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Başer, Kırlioğlu ve Kalaycı Kırlioğlu (2014) ve Çetinkaya (2011) ise yapmış oldukları çalışmalarında bu araştırma sonucuna paralel olarak öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark bulamamıştır.

5.1.24 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Anne Eğitim Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının tartışma becerileri ile anne eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark olmamasının nedeni, tartışma becerilerinin daha çok bireysel ve akademik deneyimlere dayanması olabilir. Üniversite ortamında öğrenciler, eleştirel düşünme ve akademik tartışma yetilerini geliştirme fırsatı bulduklarından, bu süreçte ailelerin eğitim düzeyi belirleyici bir rol oynamayabilir. Ayrıca, tartışma becerileri bireyin ilgi alanları ve sosyal çevresi tarafından şekillendiği için, anne eğitim düzeyinin bu beceriler üzerindeki etkisi sınırlı kalabilir. Ocak ve Karakuş (2015) çalışmalarında öğretmen adaylarının anne eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan sonuç bu araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir.

5.1.25 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Baba Eğitim Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığına ilişkin uygulanan analizlerin sonucunda istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Baba eğitim düzeyinin öğretmen adaylarının iletişim becerileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olmamasının nedeni, iletişim becerilerinin daha çok bireyin sosyal etkileşimleri, üniversite deneyimleri ve kişisel gelişimiyle şekillenmesi olabilir. İletişim becerileri, akademik başarı ve ebeveynlerin eğitim düzeyinden ziyade, bireysel çabalar ve sosyal çevre ile daha fazla ilişkilidir. Üniversite yıllarında öğrenciler, kendi sosyal ağlarını oluşturur ve farklı etkileşimlerde bulunur. Bu etkileşimler ve sosyal çevre, iletişim becerilerinin gelişiminde önemli bir rol oynar. Dolayısıyla, baba eğitim düzeyinin iletişim becerileri üzerinde belirgin bir etkisi bulunmayabilir. Dilber ve Akhan (2019), Başer, Kırlioğlu ve Kalaycı Kırlioğlu (2014) ve Çetinkaya (2011) da yapmış oldukları çalışmalarında bu araştırma sonucuna paralel olarak öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark bulamamıştır.

5.1.26 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Baba Eğitim Seviyesi Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı sorusuna yanıt aranmıştır. Elde edilen bulgulara göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının tartışma becerileri ile baba eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamasının nedeni, üniversite eğitiminin bu beceriler üzerindeki etkisinin baskın olması olabilir. Üniversite ortamı, öğrencilerin tartışma

becerilerini geliştirmelerine olanak sağlayan çeşitli akademik ve sosyal fırsatlar sunar. Ayrıca, bireysel motivasyon, ilgi alanları ve sosyal etkileşimler gibi faktörler, baba eğitim düzeyinden daha fazla belirleyici olabilir. Üniversitelerin sunduğu eşit eğitim fırsatları, öğrencilerin sosyoekonomik geğmişlerinden bağımsız olarak tartışma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Bu durum, baba eğitim düzeyinin tartışma becerileri üzerindeki etkisini sınırlayarak, öğrencilerin bu becerileri üzerindeki gelişimi daha çok kişisel ve akademik faktörlere dayandırabilir. Ocak ve Karakuş (2015) ęalıřmalarında öğretmen adaylarının baba eğitim düzeyi ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan sonuç bu araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir.

5.1.27 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Annenin Mesleği Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne meslek değişkeni ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Buna göre analizinde Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne meslekleri ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Anne mesleği ile öğretmen adaylarının iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark bulunmamasının nedeni, iletişim becerilerinin daha çok bireysel eğitim deneyimleri, sosyal etkileşimler ile şekillenmesidir. Anne mesleği, çocuğun sosyal becerileri üzerinde doğrudan etkili olmayabilir. Çünkü çocukların iletişim becerilerinin gelişimi, ailenin mesleğinden ziyade, genel aile ortamı, ebeveyn tutumları ve toplumsal normlarla daha yakından ilişkilidir. Ayrıca, üniversite sürecinde öğrenciler, kendi sosyal çevrelerini oluşturur ve çeşitli etkileşimlerde bulunurlar. Bu etkileşimler, iletişim becerilerinin gelişiminde anne mesleğinden bağımsız olarak daha etkili olabilir. Dolayısıyla, anne mesleği, bu beceriler üzerinde dolaylı ve sınırlı bir etki yaratabilir. Uygun ve Arıkan (2019) yapmış oldukları ęalıřmalarında anne mesleği ve

öğretmen adaylarının iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan sonuç bu araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir.

5.1.28 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Annenin Mesleği Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne meslek değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir ve ulaşılan sonuçta istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının anne meslek durumlarının tartışma becerileri tutumları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir. Bunun nedeni öğrencinin kendi akademik hedefleri ve ilgi alanlarının, tartışma becerilerinde anne mesleğinden daha fazla belirleyici olması olabilir. Tartışma becerileri, daha çok bireysel etkileşimler ve akademik deneyimlerle şekillenir. Öğrenciler bu ortamlarda ne kadar fazla vakit geçirir, bu gelişime ne kadar önem verirlerse tartışmaya yönelik tutumları da aynı oranda gelişim gösterecektir.

5.1.29 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Düzeylerinin Baba Mesleği Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba meslek değişkeni ile iletişim becerileri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Buna göre Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba meslekleri ile iletişim becerileri düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Baba mesleği ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark bulunmamasının nedeni, iletişim becerisinin gelişiminde birden fazla faktörün etkili olması olabilir. Bu faktörlerin arasında sosyal etkileşimler, eğitim süreçleri ve kişisel deneyimler baba meslek değişkeninden daha belirleyici olabilir. İletişim becerilerinin gelişiminde baba mesleği değil ailenin genel

tutumunun, kurulacak iletişimin, ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin daha etkili olduğu düşünülmektedir. Uygun ve Arıkan (2019) yapmış oldukları çalışmalarında baba mesleği ve öğretmen adaylarının iletişim becerileri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan sonuç bu araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir.

5.1.30 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeylerinin Baba Mesleği Değişkenine İlişkin Sonuçları

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba meslek değişkeni ile tartışma becerileri tutum düzeyleri arasında istatistiksel bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Ulaşılan sonuçta istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının tartışma becerileri ile baba meslek değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamasının nedeni, tartışma becerilerinin genellikle üniversite eğitimi ve kişisel çabayla gelişmesidir. Üniversite ortamı, öğrencilere çeşitli tartışma fırsatları ve eleştirel düşünme etkinlikleri sunarak becerilerin gelişimini destekler. Bu durum, baba mesleğinden bağımsız olarak tüm öğrencilere benzer öğrenme koşulları sağlar. Ayrıca, tartışma becerileri bireylerin kişisel ilgi ve motivasyonları ile şekillenir, bu nedenle baba mesleğinin etkisi sınırlı olabilir. Eğitim süreci, öğrencilerin sosyal ve akademik etkileşimlerle becerilerini geliştirmelerini teşvik eder, bu da baba mesleği gibi dışsal faktörlerin etkisini azaltabilir.

5.1.31 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Tartışmaya Yönelik Tutum Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Sonuçlar

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ölçeğinden ve tartışma becerileri ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre iki beceri arasında istatistiksel açıdan pozitif yönlü anlamlı düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu ilişkinin nedeni, etkili iletişimin tartışma sürecinde önemli bir rol oynaması olabilir; çünkü güçlü iletişim

becerilerine sahip öğretmen adayları, tartışma sırasında bu becerilerini daha etkili bir şekilde kullanarak başarı şanslarını artırabilirler. Ayrıca, yüksek iletişim becerilerine sahip bireyler genellikle kendilerine olan güvenlerini artırarak tartışmalarda daha olumlu ve etkili bir tutum sergileyebilirler. İletişim ve tartışma becerileri genellikle benzer eğitim ve deneyim süreçlerinden beslenir, bu da her iki becerinin paralel olarak gelişmesine katkıda bulunabilir. Son olarak, iletişim becerilerine önem veren adaylar, tartışma becerilerine de ilgi göstererek bu alanda kendilerini geliştirmek için daha fazla çaba gösterebilirler. Bu nedenlerle, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve tartışma becerileri arasında olumlu yönde bir ilişki gözlemlenmiştir. Ocak, Karakuş ve Ocak (2018) yapmış oldukları çalışmalarında öğretmen adaylarının iletişim ve tartışma becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ulaşılan sonuç bu araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir.

5.2. Öneriler

1. Öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin orta düzeyde olduğu sonucundan hareketle söz konusu düzeyi yükseltebilmek adına öğretmen adaylarının ders içeriklerinde iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik değişiklikler yapılabilir. Ek olarak öğrenim hayatları süresince grup etkinlikleri, atölye çalışmaları, seminerler düzenlenebilir.
2. Öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin orta düzeyde çıkmasının nedenleri nitel bir araştırma ile farklı örneklemeler, farklı yöntemler kullanılarak tekrar araştırılabilir. Ayrıca boylamsal çalışmalar yapılarak iletişim ve tartışma becerilerindeki değişimler daha ayrıntılı incelenebilir.
3. Birinci sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin diğer sınıf seviyesindeki öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu sonucundan hareketle bu sonucun nedenleri nitel bir araştırma ile tekrar çalışılabilir.

4. İletişim ve tartışma yeterliliği yalnızca Sosyal Bilgiler alanında değil toplumun her kesiminde, her meslekte önemli olmalıdır. Bu örnek çalışma farklı branşlarda farklı tekniklerle tekrar uygulanmalı ve sonuçlar toplumun iletişim-tartışma noktasında bilinçlendirilmesinde kullanılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akkuzu, N., & Akkaya, N. (2014). Development and validity-reliability study of communication skills scale for student teachers: suggestion of an alternative model. *Journal Of Turkish Studies*, 9 (8), 111-132. 10.7827/TurkishStudies.7212
- Atlıoğlu, Y. (1994). Yazılı ve sözlü iletişim. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 247-257.
- Aydın, E. , Çelik, A. & Baş, M. (2017). Beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (1) , 25-34. 10.30692/sisad.323536
- Bahar,E. (2016). *İletişim*. Ankara: Detay.
- Baltacı H. (2020). İnsan ilişkileri ve iletişim. A. Kaya (Ed.), *Kişilerarası ilişkiler ve iletişim* içinde (s. 306-328). Ankara: Pegem.
- Başer, D. , Kırılıoğlu, M. & Kalaycı Kırılıoğlu, H. İ. (2014). Sosyal hizmet öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi: Selçuk Üniversitesi örneği. *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(5). 105-120. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tusbd/issue/42129/506815> sayfasından erişilmiştir.
- Beyaz, Ö. , Alıncak, F., & Ataş, B. (2022). Öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5 (1) , 110-125. 10.52974/jena.1117507
- Birsen, Ö. (2012). İletişim. İ. Vural (Ed.), *Sözlü iletişim* içinde (s. 26-49). Ankara: Pegem.

- Bolat, S. (1996). Eğitim öğretimde iletişim: Hacettepe eğitim fakültesi uygulaması. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 75-78. <http://efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/1267-published.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Chandler, D. ve Munday, R. (2018). Medya ve iletişim sözlüğü. (B. Taşdemir, Çev.). İstanbul: İletişim.
- Cüceloğlu, D. (2001). *İnsan insana*. İstanbul: Remzi.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(2), 567-576. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49052/625770> sayfasından erişilmiştir.
- Çolak, F. (2012) İletişim. İ. Vural (Ed.), *Biçimsel iletişim* içinde (s. 116-141). Ankara: Pegem.
- Demiray, U. (Ed.). (2007). *Genel iletişim*. Ankara: Pagema.
- Demirel, Ö & Kaya, Z. (2017). Eğitim bilimine giriş. Ö. Demirel & Z. Kaya (Ed.), *Eğitimle ilgili temel kavramlar* içinde (3-22). Ankara: Pegem.
- Dilber, F., & Akhan, O. (2019). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeylerinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7(17), 473-493. 10.33692/avrasyad.590721
- Dilekman, M., Başçı, Z. & Bektaş, F. (2010). Eğitim fakültesi öğrencilerinin iletişim becerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 223-231. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2822/38075> sayfasından erişilmiştir.
- Doğan, İ. (2018). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Nobel.
- Dökmen, Ü. (2019). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 21 (1) , 155-190. 10.1501/Egifak_00000000999
- Durukan, E. & Maden, S. (2010). Türkçe öğretmenlerinin iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 59-74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gopsbad/issue/48556/616514> sayfasından erişilmiştir.

- Engin, A.O. & Aydın, S. (2010). Sınıf içi iletişimde öğretmenin rolü. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 1-14. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/31570> sayfasından erişilmiştir.
- Ersever, O.G. (2003). Etkili iletişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 36 (2). 8-18.<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7830/103002> sayfasından erişilmiştir.
- Gordon, T. (2001). Etkili ana baba eğitiminde uygulamalar (E. Aksay, Çev.). İstanbul: Sistem.
- Göksel, A. & Yurdakul, B. (2002). *Temel Halkla İlişkiler Bilgileri*. İzmir: Ege Üniversitesi
- Güngör, N. (2020). *İletişime giriş*. Ankara: Siyasal.
- Gürüz, D. & Eğinli, A. (2008). *Kişilerarası iletişim*. Ankara: Nobel.
- Howard, V. A. ve Barton, J. H. (1998). Tartışma sanatı (Gökçen Ezber, Çev.). İstanbul: Beyaz.
- İlhan, M. (2022). Korelasyon. B. Çetin (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* içinde (s. 23-43). Ankara: Anı.
- James, J. (1999). Beden dili (M. Sağlam, Çev.). İstanbul: Alfa.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel
- Ocak, G. & Karakuş, G. (2015). Öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutumları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 153-170. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/30209/326059> sayfasından erişilmiştir.
- Kaya, A. (2020). İnsan ilişkileri ve iletişim. A. Kaya (Ed.), *İletişime giriş: temel kavramlar ve süreçler* içinde (s. 02-32). Ankara: Pegem.
- Ocak, G. & Erşen, Z. (2015). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1(33). 1-19. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/19406/206288> sayfasından erişilmiştir.

- Ocak, G. & Karakuş, G. (2015). Öğretmen adaylarının tartışma becerilerine yönelik tutumları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17 (2), 153-170. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/30209/326059> sayfasından erişilmiştir.
- Ocak, G. , Karakuş, G., & Ocak, İ. (2018). Öğretmen adaylarının tartışma becerileri ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (1) , 299-317. 10.26468/trakyasobed.437704
- Ocak, G., & Karakuş, G. (2015). Developing an attitude scale for discussion ability of pre-service teachers. *Journal of Theoretical Educational Science*, 8(1), 50-69. <http://dx.doi.org/10.5578/keg.7967>
- Özçelik D.A. (1990). Eğitim iletişimi. *Kurgu Dergisi*, 8 (2), 356-365. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1503889> sayfasından erişilmiştir.
- Pehlivan, K. B. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online*. 4(2). 17-23. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8608/107233> sayfasından erişilmiştir.
- Şahin, F. (2020). İnsan ilişkileri ve iletişim. A. Kaya (Ed.), *İletişim becerilerine genel bir bakış* içinde (s. 34-59). Ankara: Pegem.
- Şahin, M. ve Özbay, Y. (1999). Üniversite öğrencilerinin empatik sınıf atmosferine ilişkin algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 74-83. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7820/102775> sayfasından erişilmiştir.
- Touraine, A. (2000). Eşitliklerimiz ve farklılıklarımızla birlikte yaşayabilecek miyiz? (O. Kunal, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi.
- Tüm kaya, S. (2011). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin iletişim becerileri ile öğretmenlik tutumlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 20(2). 49-61. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4387/60276> sayfasından erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2022). Türkçe sözlük. Ankara: TDK

- Türküm, S. (1998). Çağdaş yaşam ve çağdaş insan. G. Can (Ed.), *Çağdaş yaşamda kişilik ve kişilerarası ilişkiler* içinde (s. 110-151). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Uygun, K. & Arıkan, A. (2019). Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*. 8(4). 2256-2281. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/50771/667213> sayfasından erişilmiştir.
- Voltan-Acar, N. (1998). *Terapötik iletişim*. Ankara: Onur Ofset.
- Voltan-Acar, N. (2008). *İnsan ilişkileri, iletişim*. Ankara: Nobel.
- Yeşil, R. (2004). Tartışmanın gerekliliği ve toplumsal yaşama yansıması. *Çağdaş Eğitim Dergisi*. (310), 20-26. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/3571/> sayfasından erişildi.
- Yeşil, R. (2004). Öğrenci ve öğretim elemanlarının tartışma tutum ve davranışları arasındaki ilişki. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* , 5 (2) , 195-208. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/57226/808294> sayfasından erişilmiştir.
- Yüksel, G. (2001). Öğretmenlerin sahip olmaları gereken davranış olarak sosyal beceri. *Milli Eğitim Dergisi*, 150 (2), 6-10. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/150/yuksel.htm sayfasından erişilmiştir.
- Zıllıoğlu, M. (2020). *İletişim nedir*. İzmir: Cem.

EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz:

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Öğrenim görmekte olduğunuz sınıf seviyesi:

☐ 1.Sınıf ☐ 2. Sınıf ☐ 3. Sınıf ☐ 4. Sınıf

3. Kardeş sayınız:

☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ve üstü

4. Mezun olduğunuz lise türü:

☐ Anadolu Lisesi ☐ Meslek Lisesi ☐ İmam Hatip Lisesi

☐ Diğer “Yazınız” (.....)

5. Ailenizin ikâmet yeri:

☐ Büyükşehir ☐ İl ☐ İlçe ☐ Kasaba ☐ Köy

6. Ailenizin aylık ortalama gelir düzeyi:

☐ Çok düşük ☐ Düşük ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

7. Aile yapınız:

☐ Çekirdek ☐ Geniş ☐ Parçalanmış

8. Ailenizin size karşı olan tutumu:

☐ Demokratik ve hoşgörülü

☐ Koruyucu ve denetleyici

☐ İlgisiz

☐ Düşmanca

☐ Tutarsız ve dengesiz

9. Öğretmenlik mesleğini seçmedeki temel sebebiniz:

☐ Puanım bu bölüme yettiği için seçtim.

☐ Öğretmenlik mesleğini sevdiğim için seçtim.

☐ Ailem istediği için seçtim.

10. Sosyal medyaya günlük kaç saatinizi ayırıyorsunuz?

() 0-2 () 2-4 () 4-6 () 6-8 () 8-10 () Diğ  er “Yazınız” (.....)

11. Anne ve babanızın öğrenim durumu: Anneniz Babanız

Okuma yazma bilmiyor () ()

Sadece okuryazar () ()

İlkokul mezunu () ()

Ortaokul mezunu () ()

Lise mezunu () ()

Üniversite veya yüksekokul mezunu () ()

Lisansüstü () ()

12. Annenizin ve babanızın mesleği: Anneniz Babanız

İşsiz () ()

İşçi () ()

Memur () ()

Serbest meslek sahibi () ()

Emekli () ()

Ev hanımı ()

Diğ  er “Yazınız “ (.....)

EK 2. Öğretmen Adaylarına Yönelik İletişim Becerileri Ölçeği

Madde no	Madde	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Orta derecede katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
1	Topluluk karşısında bir sunum yaptığımda kendimi yeterli hissederim.					
2	Konuşurken kendime güvenirim.					
3	İnsanların ne söylediklerini tam ve doğru olarak anlayabildiğimi düşünürüm.					
4	Topluluk karşısında duygu ve düşüncelerimi açıkça ifade edebilirim.					
5	Arkadaşlarımla olduğu kadar öğretmenlerimle de rahatlıkla konuşurum.					
6	Konuşmamda vurgu ve tonlama kurallarına özen gösteririm.					
7	Belirli bir düzen ve mantık içerisinde konuştuğuma inanırım.					
8	Konuştuğumda karşımdakini ikna ederim.					
9	Sözlü iletişimde zengin söz varlığına sahip olduğumu düşünürüm.					
10	Konuştuğum kişi benimle işbirliği yapmak ister.					
11	Dinleyicilerin beklentilerini karşılayacak yanıtlar vermede iyi olduğuma inanırım.					
12	İletişim anında akıcı konuşurum.					
13	Konuşma anında doğal davranmam.					
14	Konuşma anında kelimeleri özenle seçmem.					
15	Konuşma anında konuya odaklanmam.					
16	Duygu ve düşüncelerimi karşı tarafa iletme konusunda başarısız olurum.					
17	Düşündüklerimi dile getirmekte zorlanırım.					
18	Konuşmamda gereksiz sözcüklere yer veririm.					
19	Sözel iletişimde sesimi dinleyiciler zor işitir.					
20	İlişki kurmadan konudan konuya geçerim.					

Madde no	Madde	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Orta derecede katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
21	Dinleyen kişinin benden farklı görüşe sahip olması beni rahatsız eder.					
22	Uygun sözcükleri seçmede kaygı duyarım.					
23	Konuşurken sözcüklerin sonunu yuttuğum için anlaşılamadığım zamanlar olur.					
24	Düşüncelerimi söylerken alay edilmekten korkarım.					
25	Olumsuz düşüncelerle karşılaşmaktan korkarım.					
26	Birini dinlerken dinlediğimi gösterir ifadelerde bulunurum.					
27	Konuşmacıyı gözlerimle takip ederek dinlerim.					
28	Dinleme anında katıldığım düşünceleri başımla onaylarım.					
29	Konuşma anında el ve kol hareketlerimi kullanırım.					
30	Konuşurken karşımdaki kişinin söz veya davranışlarıyla beni dinlediğini göstermesini isterim.					
31	Monolog tarzında konuşmaktan çok diyalog kurarak konuşmayı tercih ederim.					
32	Konuşurken karşımdaki kişinin eleştirilerine açığım.					
33	İnsanların düşüncelerime saygı göstermesini beklerim.					
34	Bir konuşmanın samimiyet çerçevesinde yürütülmesini isterim.					
35	Söylenenleri doğru ve tam algılayarak iyi bir dinleyici olduğumu düşünürüm.					
36	Biri konuşurken onun soru ve sorunlarını anladığımı düşünürüm.					

EK 3. Öğretmen Adaylarının Tartışma Becerilerine İlişkin Tutum Ölçeği

Madde no	Madde	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Orta derecede katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç katılmıyorum
1	Tartışma yöntemi farklı görüşlere tahammül edebilmeyi sağlar.					
2	Öğretmenle tartışırken kendi hakkımı savunmak hoşuma gider.					
3	Öğretmenle tartışmak kendimi etkili ve doğru ifade edebilmemi sağlar.					
4	Öğretmenle tartışmak doğru bildiklerimi kalıcılığını artırır.					
5	Öğretmenle tartışmak eksik bilgilerimi tamamlamamı sağlar.					
6	Tartışma bana deneyim kazandırır.					
7	Öğretmenle tartışmak farklı fikirlerin ortaya çıkmasını sağlar.					
8	Öğretmenle tartışmam sınıfta demokrasi olduğunu gösterir.					
9	Tartışma dersi sıkıcılıktan kurtarır.					
10	Öğretmenle tartışmam aramızdaki olumlu ilişkiyi zedeler.					
11	Tartışma yöntemi bana tartışma sanatını öğretmez.					
12	Öğretmenle tartışırsam konu dağınık olur.					
13	Öğretmenimle tartışırsam ona saygısızlık olur.					
14	Öğretmenimle tartışırsam gergin sınıf ortamından hoşlanmam.					
15	Öğretmenle tartışarak dikkati üzerime çekmekten hoşlanmam.					
16	Derste kendimi rahat hissetmediğim için fikrimi söylemem.					
17	Öğretmenle tartışmam çünkü o her zaman haklıdır.					
18	Öğretmenle tartışmam çünkü küçük düşmekten korkarım.					
19	Kendimi bir konu hakkında öğretmenle tartışabilecek kadar yeterli görmüyorum.					
20	Öğretmenden farklı düşünürsem bu görüşümü ifade etmem.					

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...